

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΤΜΗΜΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

ΠΜΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Μελέτη πρόσληψης στο πεδίο του υποτιτλισμού για κωφούς και βαρήκοους (SDH) με σκοπό τον καθορισμό ιδανικών τεχνικών βάσει των απαντήσεων που θα προκύψουν από την έρευνα.

Νικόλαος Κυπαρίσσης, ΑΜ: Ξ2020308

Διπλωματική Εργασία,

Τριμελής Επιτροπή: Βιλελμίνη Σωσώνη, Μαρία Τσίγκου, Σωτήριος Λίβας

Κέρκυρα, Ακαδημαϊκό έτος 2023-2024

Περίληψη

Οι υποτίτλοι για κωφούς και βαρήκοους (Subtitles for the Deaf and Hard of hearing, SDH) είναι ένα είδος υποτίτλων που παρέχουν γραπτή αναπαράσταση του ηχητικού κομματιού ενός βίντεο. Σκοπός τους είναι να καταστήσουν το οπτικοακουστικό περιεχόμενο προσβάσιμο σε άτομα με κώφωση ή βαρηκοΐα, καθώς και σε άτομα που δεν είναι σε θέση να κατανοήσουν τον προφορικό λόγο του βίντεο. Υπάρχουν διάφορες τεχνικές που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στον υποτιτλισμό SDH, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης λεζάντων, χρωμάτων και τοποθέτησης των υποτίτλων σε συγκεκριμένα σημεία της οθόνης. Η παρούσα μελέτη είχε ως στόχο να αξιολογήσει την ποιότητα αυτών των τριών τεχνικών υποτιτλισμού μέσω της προβολής αποσπάσματος ταινίας μικρού μήκους, υποτιτλισμένη με κάθε μια από τις τρεις τεχνικές, σε ένα δείγμα συμμετεχόντων, που παρακολούθησε τα αποσπάσματα και συμπλήρωσε ένα ερωτηματολόγιο. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η τεχνική χρήσης χρωμάτων έλαβε την υψηλότερη βαθμολογία, ακολουθούμενη από την τεχνική τοποθέτησης υποτίτλων και στη συνέχεια την τεχνική ονοματοδοσίας. Τα ευρήματα αυτά, ωστόσο, είναι ενδεικτικά καθώς τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου δεν έδειξαν μεγάλες αποκλίσεις μεταξύ των τριών τεχνικών και θεωρείται πως μία αντίστοιχη έρευνα σε ένα μεγαλύτερο κοινό θα μπορούσε να προσφέρει αρκετές πληροφορίες που θα βελτιώσουν τις πρακτικές του SDH υποτιτλισμού, ενισχύοντας την αποτελεσματικότητά του ως εργαλείο για να καταστεί το οπτικοακουστικό περιεχόμενο πιο προσβάσιμο.

Abstract

Subtitles for the Deaf and Hard of Hearing (SDH) are a type of subtitles that provide a written representation of the audio portion of a video. Their purpose is to make the audiovisual content accessible to people who are deaf or hard of hearing, as well as to people who are unable to understand the spoken language of the video. There are various techniques that can be used in SDH subtitling, including the use of captions, colours and the placement of subtitles at specific points on the screen. This study aimed to evaluate the quality of these three subtitling techniques by screening a short film clip, subtitled using each of the three techniques, to a sample of participants who watched the clips and completed a questionnaire. The results showed that the colour use technique received the highest score, followed by the subtitle placement technique and then the captions technique. These findings, however, are indicative as the results of the questionnaire did not show large variations between the three techniques and therefore it is believed that a similar survey of a larger audience could provide enough information to improve SDH subtitling practices, enhancing its effectiveness as a tool to make audiovisual content more accessible.

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή
2. Αναπηρία και θεσμικό πλαίσιο
 - 2.1. Κοινό
 - 2.2. Προσβασιμότητα
3. Οπτικοακουστική μετάφραση
 - 3.1. Ορισμός του υποτιτλισμού
 - 3.2. Ιστορία των υποτίτλων
 - 3.3. Υπότιτλοι SDH
4. Προσβασιμότητα στην Οπτικοακουστική μετάφραση
 - 4.1. Η ποιότητα των υποτίτλων
5. Μεθοδολογία
 - 5.1. Μεθοδολογία Έρευνας στην Επιστήμη της Μετάφρασης
 - 5.2. Χαρακτηριστικά Ποσοτικής Έρευνας (Quantitative Research)
 - 5.3. Χαρακτηριστικά Ποιοτικής Έρευνας (Qualitative Research)
 - 5.4. Μικτή Μέθοδος Έρευνας: Χαρακτηριστικά Τριγωνοποίησης
 - 5.5. Κριτήρια ποιότητας μιας έρευνας
6. Δαδिकासία και Μέθοδος
 - 6.1. Σχεδιασμός της έρευνας
 - 6.2. Η ποιότητα των υποτίτλων
 - 6.3. Συμμετέχοντες
 - 6.4. Υλικά
 - 6.5. Διαδικασία
 - 6.6. Δεοντολογικές εκτιμήσεις
 - 6.7. Περιορισμοί
7. Ανάλυση δεδομένων
 - 7.1. Δημογραφικά Χαρακτηριστικά και Γενικές Ερωτήσεις
 - 7.2. Αξιολόγηση Υποτίτλων
 - 7.3. Ερωτήσεις Ανοικτού Τύπου
8. Συμπεράσματα
9. Βιβλιογραφία

1. Εισαγωγή

Το οπτικοακουστικό περιεχόμενο αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της σύγχρονης κοινωνίας, διαχέοντας την πληροφορία και παρέχοντας ψυχαγωγία στα μέλη της. Ο υποτιτλισμός αποτελεί ένα κρίσιμο εργαλείο για την αύξηση της προσβασιμότητας και της εμβέλειας του οπτικοακουστικού περιεχομένου. Οι υπότιτλοι για κωφούς και βαρήκοους (Subtitles for the Deaf and Hard of hearing SDH) είναι ένα είδος υποτιτλισμού, που παρέχει γραπτή αναπαράσταση του ηχητικού κομματιού ενός βίντεο, καθιστώντας το προσβάσιμο σε άτομα που είναι κωφά ή βαρήκοα, καθώς και σε όσους δεν μπορούν να κατανοήσουν την προφορική γλώσσα του βίντεο (Díaz Cintas 2005). Ο υποτιτλισμός SDH μπορεί να γίνει με διάφορες τεχνικές, με τις βασικότερες να αφορούν στη χρήση λεζάντων, στη χρήση διαφορετικών χρωμάτων στο κείμενο και στη διαφοροποίηση της θέσης των υποτίτλων στην οθόνη (King, Cynthia, Carol Lasasso and Doug Short, 1994) . Ενώ υπάρχει ένας αυξανόμενος όγκος ερευνών σχετικά με την αποτελεσματικότητα του υποτιτλισμού SDH στο να κάνει το οπτικοακουστικό περιεχόμενο προσβάσιμο, λίγα είναι γνωστά για την ποιότητα των διαφόρων τεχνικών.

Η ποιότητα είναι μια πολύπλευρη έννοια που μπορεί να επηρεαστεί από διάφορους παράγοντες, όπως η αναγνωσιμότητα και η κατανόηση των υποτίτλων, η αισθητική των υποτίτλων και η συνολική εμπειρία του θεατή (King, Cynthia, Carol Lasasso and Doug Short, 1994). Η αξιολόγηση της ποιότητας των διαφόρων τεχνικών υποτιτλισμού SDH είναι σημαντική για την κατανόηση της αποτελεσματικότητας αυτών και τον εντοπισμό βέλτιστων πρακτικών SDH υποτιτλισμού.

Η παρούσα μελέτη αποσκοπεί στην αξιολόγηση της ποιότητας τριών διαφορετικών τεχνικών υποτιτλισμού SDH, που προαναφέρθηκαν: την ονοματοδοσία, τη χρήση χρωμάτων και την διαφοροποίηση στη τοποθέτηση υποτίτλων. Για τον σκοπό αυτό αναπτύχθηκε ένα ερωτηματολόγιο και χορηγήθηκε σε δείγμα συμμετεχόντων, από τους οποίους ζητήθηκε να αξιολογήσουν την ποιότητα κάθε τεχνικής, η οποία τους παρουσιάστηκε μέσω ενός αποσπάσματος ταινίας μικρού μήκους. Τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης προσφέρουν πολύτιμες πληροφορίες σχετικά με την ποιότητα των διαφόρων τεχνικών υποτιτλισμού SDH και τους παράγοντες που ενδέχεται να την επηρεάζουν. Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας μπορούν να συμβάλλουν στην ανάπτυξη βέλτιστων πρακτικών για το συγκεκριμένο είδος υποτιτλισμού.

2. Αναπηρία και θεσμικό πλαίσιο

Η εν λόγω έρευνά αφορά τον SDH υποτιτλισμό, μια εφαρμογή της οπτικοακουστικής μετάφρασης που καθιστά το οπτικοακουστικό υλικό προσβάσιμο σε άτομα με δυσκολίες ακοής. Όπως θα εξηγηθεί περεταίρω στην πορεία της παρούσας εργασίας, η έρευνά θέτει ως κέντρο της την κοινωνία, καθώς το αντικείμενο της επιλέχθηκε από την ανάγκη για ισότιμη πρόσβαση στην ενημέρωση και την ψυχαγωγία. Έχει ως στόχο, επίσης, τη δημιουργία ενός οδηγού για τις βέλτιστες πρακτικές του υποτιτλισμού για κωφούς και βαρήκοους που να μπορούν να εφαρμοστούν άμεσα, με στόχο τη διοχέτευση προσβάσιμων οπτικοακουστικών προϊόντων στην κοινωνία. Πριν αναλυθεί το ακριβές αντικείμενο της έρευνας, η δομή και η μεθοδολογία, της θεωρήθηκε σκόπιμο να παρουσιαστεί το πλαίσιο μέσα στο οποίο εντάσσεται η ανάγκη για SDH υποτιτλισμό.

2.1. Κοινό

Προκειμένου να κατανοήσουμε καλύτερα τόσο το πεδίο της έρευνας, όσο και την αυξανόμενη σημασία της ενσωμάτωσης προσβάσιμων πρακτικών στην καθημερινή ζωή, είναι απαραίτητο να περιγράψουμε πρώτα το κοινό-στόχο, τον ορισμό της ακουστικής αναπηρίας και την ισχύουσα νομοθεσία. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, η απώλεια ακοής διαγιγνώσκεται όταν ένα άτομο δεν μπορεί να ακούσει 35 ντεσιμπέλ (dB) σε τουλάχιστον ένα αυτί. Μπορεί να χαρακτηριστεί ως ήπια (25 έως 40 dB), μέτρια (41 έως 55 dB), μέτρια προς σοβαρή (56 έως 70 dB), σοβαρή (71 έως 90 dB) ή βαθιά (μεγαλύτερη από 90 dB). Τουλάχιστον 1,5 δισεκατομμύρια άνθρωποι παγκοσμίως πάσχουν από προβλήματα ακοής. Ο αριθμός των ατόμων αυτών τείνει να αυξάνεται, και ο ΠΟΥ εκτιμά πως περί τα μέσα του αιώνα οι άνθρωποι με απώλεια ακοής θα προσεγγίσουν τα 2,5 δις (ΠΟΥ, 2015). Προκύπτει, λοιπόν, το συμπέρασμα ότι η εναλλακτική πρόσβαση στο οπτικοακουστικό περιεχόμενο για άτομα με αναπηρίες είναι αναγκαία, για τη θεμελίωση μιας ισότιμης και δίκαιης κοινωνίας.

2.2. Προσβασιμότητα

Η συμπερίληψη και η προσβασιμότητα είναι έννοιες σχετικά νέες στη γλώσσα, που δημιουργήθηκαν για να περιγράψουν μια ανάγκη ενός μέρους της κοινωνίας. Η διεκδίκηση της ισότητας στην ενημέρωση και την ψυχαγωγία καθώς και η αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τα εν λόγω ζητήματα από ομάδες που προασπίζονται τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία οδήγησαν και στην ανάπτυξη της σχετικής ορολογίας. Η προσβασιμότητα αναφέρεται στο βαθμό στον οποίο ένα προϊόν, μια υπηρεσία ή ένα περιβάλλον είναι διαθέσιμο και εύκολα χρησιμοποιήσιμο από άτομα με αναπηρίες. Στο εγχειρίδιο «Προσβασιμότητα και Αναπηρία» που εκδόθηκε από την Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία (Ε.Σ.Α.με.Α), στο πλαίσιο του προγράμματος ΕΣΠΑ 2007-2013, η προσβασιμότητα ορίζεται ως ακολούθως:

«Με τον όρο προσβασιμότητα νοείται το χαρακτηριστικό του περιβάλλοντος που επιτρέπει σε όλα τα άτομα - χωρίς διακρίσεις φύλου, ηλικίας και λοιπών χαρακτηριστικών (σωματική διάπλαση, δύναμη, αντίληψη, εθνικότητα κλπ.)- να έχουν πρόσβαση σε αυτό, δηλαδή να μπορούν αυτόνομα, με ασφάλεια και με άνεση να προσεγγίσουν και να χρησιμοποιήσουν τις υποδομές, αλλά και τις υπηρεσίες (συμβατικές και ηλεκτρονικές) και τα αγαθά που διατίθενται στο συγκεκριμένο περιβάλλον. Ο όρος προσβασιμότητα, λοιπόν, αναφέρεται όχι μόνο σε υποδομές αλλά και σε υπηρεσίες και σε αγαθά. Παράλληλα δε, εκτός από τη φυσική πρόσβαση, αναφέρεται και στη λειτουργικότητα, αλλά και στη δυνατότητα για επικοινωνία και πληροφόρηση, καθορίζει δε στην ουσία τον βαθμό αυτονομίας και ασφάλειας του ατόμου σε σχέση με το περιβάλλον (φυσικό, δομημένο ή/και ηλεκτρονικό). Αναφερόμαστε, δηλαδή, σε προσβάσιμες στο άτομο υποδομές, υπηρεσίες, εξοπλισμούς, αγαθά» (Χριστοφή, 2013).

Στο πλαίσιο του οπτικοακουστικού περιεχομένου, η προσβασιμότητα αναφέρεται στην ικανότητα των ατόμων με αναπηρία να έχουν πρόσβαση και να κατανοούν το περιεχόμενο. Πρόκειται για ένα σημαντικό ζήτημα, καθώς το οπτικοακουστικό περιεχόμενο διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στη σύγχρονη ζωή, με την τηλεόραση, τις ταινίες και τα διαδικτυακά βίντεο να αποτελούν βασική πηγή ψυχαγωγίας, εκπαίδευσης και πληροφόρησης.

Υπάρχουν διάφορα χαρακτηριστικά τα οποία μπορεί να καθιστούν ένα οπτικοακουστικό προϊόν μη προσβάσιμο, όπως η χρήση προφορικών ή νοηματικών γλωσσών που δεν γίνονται κατανοητές από τον θεατή, η έλλειψη οπτικών ή ακουστικών πληροφοριών και η χρήση σύνθετων ή άγνωστων εννοιών (Harkins et al., 1996). Για την αντιμετώπιση αυτών των «εμποδίων», έχουν αναπτυχθεί διάφορες στρατηγικές και τεχνολογίες για να καταστεί το οπτικοακουστικό περιεχόμενο πιο προσβάσιμο. Αυτές οι στρατηγικές και τεχνολογίες περιλαμβάνουν την ακουστική περιγραφή, τη διερμηνεία στη νοηματική γλώσσα και τον υποτιτλισμό (Díaz-Cintas and Orero, 2010)

Ο υποτιτλισμός αναφέρεται στη διαδικασία προσθήκης γραπτών μεταφράσεων της προφορικής ή νοηματικής γλώσσας ενός βίντεο στην οθόνη (Ghia, Elisa, 2012). Οι υπότιτλοι μπορεί να είναι ανοικτοί είτε κλειστοί. Ως ανοικτοί χαρακτηρίζονται οι υπότιτλοι που είναι ορατοί σε όλους τους θεατές. Ως κλειστοί χαρακτηρίζονται οι υπότιτλοι οι οποίοι εμφανίζονται μόνο αν ενεργοποιηθούν από τον θεατή και μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη μετάφραση της γλώσσας του βίντεο ή για την παροχή μεταγραφής του ηχητικού κομματιού (π.χ. για άτομα με κώφωση ή βαρηκοΐα). Ο υποτιτλισμός αποτελεί σημαντικό εργαλείο για την αύξηση της προσβασιμότητας και της εμβέλειας του οπτικοακουστικού περιεχομένου, καθώς επιτρέπει στα άτομα που δεν κατανοούν την προφορική ή τη νοηματική γλώσσα του βίντεο να έχουν πρόσβαση και να κατανοούν το περιεχόμενο.

Σε μια προσπάθεια να καλυφθεί το κοινωνικό χάσμα και να επιτευχθεί ισότιμη πρόσβαση, μεταξύ άλλων, στην ψυχαγωγία και την πληροφόρηση, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο εξέδωσαν την οδηγία (ΕΕ) 2019/882 σχετικά με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες. Η εν λόγω οδηγία αναφέρεται, σαφώς, στη σημασία της προσβασιμότητας των ατόμων με προβλήματα ακοής στα οπτικοακουστικά προϊόντα, όπως αποκαλύπτει το ακόλουθο απόσπασμα:

«Με την επιφύλαξη του άρθρου 32 της παρούσας οδηγίας, η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται στις ακόλουθες υπηρεσίες, οι οποίες παρέχονται στους καταναλωτές μετά τις 28 Ιουνίου 2025: α) υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών πλην των υπηρεσιών μετάδοσης οι οποίες χρησιμοποιούνται για την παροχή υπηρεσιών μεταξύ μηχανών

β) υπηρεσίες που παρέχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων [...]» και στη συνέχεια:

«ως «υπηρεσίες που παρέχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων» νοούνται υπηρεσίες που μεταδίδονται μέσω δικτύου ηλεκτρονικών επικοινωνιών που χρησιμοποιούνται για την ταυτοποίηση, την επιλογή, τη λήψη πληροφοριών και την παρακολούθηση υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων και όλων των παρεχόμενων χαρακτηριστικών, όπως η εμφάνιση υποτίτλων για τα κωφά και βαρήκοα άτομα, η ακουστική περιγραφή, οι εκφωνούμενοι υπότιτλοι και η διερμηνεία στη νοηματική γλώσσα, που προκύπτουν από την εφαρμογή των μέτρων τα οποία αποσκοπούν να καταστήσουν τις υπηρεσίες προσβάσιμες, όπως ορίζει το άρθρο 7 της οδηγίας 2010/13/ΕΕ· και ο παρών ορισμός και περιλαμβάνει ηλεκτρονικούς οδηγούς προγραμμάτων (EPG)».

Οι αποφάσεις που αναφέρθηκαν παραπάνω καταδεικνύουν την αυξανόμενη αναγνώριση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία και της ανάγκης για ισότιμη πρόσβαση στις υπηρεσίες ψυχαγωγίας και πληροφόρησης. Οι οδηγίες αυτές αποσκοπούν σε μία κοινωνία πιο δίκαιη, στην οποία οι ανάγκες όλων των μελών θα ικανοποιούνται μέσω της χρήσης διαφόρων μέσων και πρακτικών. Αυτό περιλαμβάνει τη συμπερίληψη των ατόμων με αναπηρία σε διάφορες πτυχές τόσο της ιδιωτικής όσο και της δημόσιας ζωής. Ωστόσο, ενώ η νομοθεσία αποτελεί ένα κρίσιμο βήμα προς αυτή την κατεύθυνση, η αποτελεσματική εφαρμογή της εξαρτάται επίσης από τη γνώση και την τεχνολογική πρόοδο. Εάν οι ραδιοτηλεοπτικοί φορείς, οι διαδικτυακές πλατφόρμες και τα τηλεοπτικά κανάλια αποφασίσουν να καταστήσουν τα προγράμματά τους προσβάσιμα, θα χρειαστούν κατευθυντήριες γραμμές για τον

τρόπο προσαρμογής των προγραμμάτων αυτών σύμφωνα με τις βέλτιστες πρακτικές για την παροχή προσβάσιμων υπηρεσιών. Καθώς η τεχνολογία συνεχίζει να εξελίσσεται, η έρευνα σχετικά με τη βέλτιστη χρήση της οπτικοακουστικής μετάφρασης αυξάνεται, σε μια προσπάθεια να καταστεί το οπτικοακουστικό περιεχόμενο προσβάσιμο σε ένα ευρύτερο κοινό. Αυτό έχει οδηγήσει στην ανάπτυξη ενός νέου είδους που είναι γνωστό ως υποτιτλισμός για κωφούς και βαρήκοους (SDH). Υπάρχει πληθώρα βιβλιογραφίας σχετικά με θεωρίες και ευρήματα από μελέτες για τον τρόπο αποτελεσματικής εφαρμογής και ανάπτυξης αυτού του είδους ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες του κοινού. Οι μελέτες αυτές, είτε είναι τοπικές και μονόγλωσσες είτε πολυπολιτισμικές και πολύγλωσσες, συμβάλλουν στην περαιτέρω εκπαίδευση και ανάπτυξη του είδους. Η παρούσα έρευνα στοχεύει στην αξιολόγηση των αναγκών και των προτιμήσεων του ελληνικού κοινού, στη συλλογή ευρημάτων και στη δημιουργία ενός οδηγού υποτιτλισμού για ελληνικά οπτικοακουστικά προϊόντα που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την παραγωγή εγχώριων υποτίτλων SDH.

3. Οπτικοακουστική μετάφραση

Η οπτικοακουστική μετάφραση (Audiovisual Translation, AVT) αναφέρεται στη διαδικασία μετάφρασης προφορικών ή νοηματικών γλωσσών και άλλων οπτικοακουστικών στοιχείων σε οπτικοακουστικό περιεχόμενο (Gambier, 2013). Η AVT περιλαμβάνει διάφορους τρόπους μετάφρασης, όπως ο υποτιτλισμός, η μεταγλώττιση και η ακουστική περιγραφή.

Η AVT έχει μακρά ιστορία, με τους πρώτους γνωστούς υπότιτλους να εμφανίζονται στις αρχές του 1900. Στις αρχές της AVT, οι υπότιτλοι δημιουργούνταν χειροκίνητα από μεταφραστές που παρακολουθούσαν το βίντεο και μετέγραφαν τους διαλόγους σε κάρτες ή φύλλα χαρτιού. Αυτοί οι υπότιτλοι στη συνέχεια προβάλλονταν στην οθόνη κατά τη διάρκεια της προβολής της ταινίας (Díaz-Cintas, 2009).

Με την πάροδο του χρόνου και την ανάπτυξη εργαλείων μετάφρασης με τη βοήθεια υπολογιστή και τη χρήση ψηφιακών μέσων, η AVT εξελίχθηκε. Σήμερα αποτελεί σημαντικό εργαλείο για να καταστεί το οπτικοακουστικό περιεχόμενο πιο προσβάσιμο σε ένα ευρύτερο κοινό σε παγκόσμιο επίπεδο.

3.1. Ορισμός του υποτιτλισμού

Ο υποτιτλισμός μπορεί να οριστεί ως μια μεταφραστική πρακτική που συνίσταται στην παρουσίαση ενός γραπτού κειμένου, συνήθως στο κάτω μέρος της οθόνης, το οποίο προσπαθεί να αφηγηθεί τον διάλογο των ομιλητών, τα διακριτικά στοιχεία που εμφανίζονται στην εικόνα (γράμματα, ένθετα, γκράφιτι, επιγραφές, πλακάτ κλπ.), καθώς και τις πληροφορίες που περιέχονται στο soundtrack (τραγούδια, φωνές κα.) (Ghia, Elisa, 2012).

Όλα τα υποτιτλισμένα προγράμματα αποτελούνται από τρία βασικά στοιχεία: τον προφορικό λόγο, την εικόνα και τους υπότιτλους. Η αλληλεπίδραση αυτών των τριών συστατικών, σε συνδυασμό με την ικανότητα του θεατή να βλέπει τις εικόνες και να διαβάσει το γραπτό κείμενο με συγκεκριμένη ταχύτητα, καθώς και το πραγματικό μέγεθος της οθόνης, καθορίζουν τα βασικά χαρακτηριστικά του οπτικοακουστικού μέσου. Οι υπότιτλοι πρέπει να πληρούν ορισμένες προϋποθέσεις, ώστε να καθιστούν την εμπειρία της θέασης ικανοποιητική. Συγκεκριμένα, πρέπει να εμφανίζονται σε συγχρονισμό με την εικόνα και το διάλογο, να παρέχουν μια σημασιολογικά επαρκή περιγραφή του διαλόγου και να παραμένουν στην οθόνη για αρκετή ώρα, ώστε οι θεατές να μπορούν να τους διαβάσουν.

3.2. Ιστορία των υποτίτλων

Η πρώτη γνωστή ταινία με υπότιτλους ήταν η γαλλική ταινία με τίτλο "Η ζωή του Ιησού" (1907), η οποία ήταν υποτιτλισμένη στα αγγλικά. Οι υπότιτλοι χρησιμοποιήθηκαν αρχικά ως ένας τρόπος για να γίνουν οι ξένες ταινίες κατανοητές στο κοινό άλλων χωρών. Στις αρχές του υποτιτλισμού, οι μεταφράσεις ήταν συχνά κυριολεκτικές και δεν μετέφεραν πάντα με ακρίβεια το επιδιωκόμενο νόημα.

Με την πάροδο του χρόνου, ο υποτιτλισμός εξελίχθηκε. Στη δεκαετία του 1950 και του 1960, ο υποτιτλισμός άρχισε να χρησιμοποιείται συχνότερα για τηλεοπτικά προγράμματα και το πρώτο σύστημα κλειστών υποτίτλων για την τηλεόραση αναπτύχθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες τη δεκαετία του 1970. Οι κλειστοί υπότιτλοι επιτρέπουν στους θεατές να ενεργοποιούν τους υπότιτλους πατώντας ένα κουμπί στο τηλεχειριστήριο της τηλεόρασής τους και χρησιμοποιούνται συχνά για άτομα που είναι κωφά ή βαρήκοα.

Στις δεκαετίες του 1980 και 1990, η πρόοδος της τεχνολογίας επέτρεψε τη δημιουργία ψηφιακών υποτίτλων, οι οποίοι κατέστησαν ευκολότερη και ταχύτερη τη δημιουργία και την επεξεργασία τους (Díaz-Cintas, 2009). Σήμερα,

ο υποτιτλισμός είναι ένα ευρέως διαδεδομένο και σημαντικό εργαλείο ώστε να συμπεριληφθούν περισσότερα άτομα στην οπτικοακουστική εμπειρία και να αυξηθεί η εμβέλειά του σε παγκόσμιο επίπεδο.

3.3. Υπότιτλοι SDH

Ο υποτιτλισμός SDH, επίσης γνωστός ως υποτιτλισμός για κωφούς και βαρήκοους, είναι μια μορφή οπτικοακουστικής μετάφρασης που επιτρέπει στα άτομα με προβλήματα ακοής να έχουν πρόσβαση σε οπτικοακουστικό περιεχόμενο. Περιλαμβάνει τη δημιουργία υποτίτλων για ταινίες, τηλεοπτικές εκπομπές και άλλο οπτικοακουστικό υλικό που περιλαμβάνουν όχι μόνο τον προφορικό διάλογο, αλλά και σημαντικές εξωλεκτικές πληροφορίες, όπως ηχητικά εφέ, μουσική και αναγνώριση του ομιλητή. Αυτό επιτρέπει στα άτομα με προβλήματα ακοής να βιώσουν και να κατανοήσουν πλήρως το περιεχόμενο του οπτικοακουστικού υλικού. Ο υποτιτλισμός SDH παρέχεται συνήθως επιπλέον ή αντί των παραδοσιακών υποτίτλων, οι οποίοι περιλαμβάνουν μόνο τον προφορικό διάλογο. Αποτελεί σημαντικό εργαλείο για την αύξηση της προσβασιμότητας του οπτικοακουστικού περιεχομένου και την προώθηση της συμπερίληψης για τα άτομα με προβλήματα ακοής (Ivarsson and Carroll, 1998).

Υπάρχουν διάφορες τεχνικές που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στον υποτιτλισμό SDH, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης λεζάντων, χρωμάτων και τοποθέτησης. Οι λεζάντες είναι κείμενο που περιλαμβάνεται στο βίντεο και παρέχει μια απομαγνητοφώνηση του προφορικού διαλόγου και άλλες σχετικές ηχητικές πληροφορίες (π.χ. ηχητικά εφέ, μουσική). Τα χρώματα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη διαφοροποίηση μεταξύ των ομιλητών και την επισήμανση σημαντικών πληροφοριών. Η τοποθέτηση αναφέρεται στη θέση των υποτίτλων στην οθόνη, η οποία μπορεί να επηρεάσει την αναγνωσιμότητα και τη συνολική εμπειρία του θεατή (King, Cynthia, Carol Lasasso and Doug Short, 1994).

Ενώ υπάρχει ένας αυξανόμενος όγκος ερευνών σχετικά με την αποτελεσματικότητα του υποτιτλισμού SDH στο να καταστεί το οπτικοακουστικό περιεχόμενο προσβάσιμο, λίγα είναι γνωστά για την ποιότητα των διαφόρων τεχνικών υποτιτλισμού. Η ποιότητα είναι μια πολύπλευρη έννοια που μπορεί να επηρεαστεί από διάφορους παράγοντες, όπως η αναγνωσιμότητα και η εύκολη κατανόηση των υποτίτλων, η αισθητική των υποτίτλων και η συνολική εμπειρία του θεατή. Η αξιολόγηση της ποιότητας των διαφόρων τεχνικών υποτιτλισμού SDH είναι σημαντική για την κατανόηση της αποτελεσματικότητας αυτών των τεχνικών και την εύρεση βέλτιστων πρακτικών υποτιτλισμού SDH.

Μελέτες έχουν δείξει ότι ο υποτιτλισμός SDH μπορεί να βελτιώσει την κατανόηση και την ανάκληση οπτικοακουστικού υλικού. Μπορεί επίσης να διευκολύνει την εκμάθηση μιας δεύτερης γλώσσας και να αυξήσει την ικανοποίηση του κοινού κατά την παρακολούθηση ενός οπτικοακουστικού προϊόντος. Ωστόσο, δεν είναι όλες οι τεχνικές υποτιτλισμού SDH εξίσου αποτελεσματικές. Έρευνες έχουν δείξει ότι ορισμένα χαρακτηριστικά του υποτιτλισμού SDH μπορούν να επηρεάσουν τη χρηστικότητα και την προσβασιμότητά του. Για παράδειγμα, έχει αποδειχθεί ότι η χρήση χρωμάτων βελτιώνει την αναγνωσιμότητα και την κατανόηση των υποτίτλων. Η τοποθέτηση μπορεί επίσης να επηρεάσει την αναγνωσιμότητα, με τους υπότιτλους που είναι τοποθετημένοι στο κάτω μέρος της οθόνης να είναι πιο εύκολα αναγνώσιμοι από εκείνους που είναι τοποθετημένοι στο πάνω μέρος (King et al. 1994).

Εκτός από τις συγκεκριμένες τεχνικές που μελετώνται στην παρούσα εργασία, άλλοι παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν την ποιότητα του υποτιτλισμού SDH περιλαμβάνουν το μέγεθος και το στυλ της γραμματοσειράς, την ταχύτητα με την οποία εμφανίζονται οι υπότιτλοι και τη γλώσσα που χρησιμοποιείται στους υπότιτλους (Ivarsson and Carroll 1998).

4. Προσβασιμότητα στην Οπτικοακουστική μετάφραση

Παρά το γεγονός ότι ζούμε σε μία κοινωνία, όπου τα μέσα μαζικής ενημέρωσης απαρτίζουν μεγάλο μέρος της καθημερινότητας, δεν έχουν όλοι πλήρη πρόσβαση σε αυτά. Ένα μεγάλο τμήμα του πληθυσμού - στο οποίο συμπεριλαμβάνονται και τα άτομα με αναπηρία - στερείται του δικαιώματος πλήρους πρόσβασης στα μέσα ενημέρωσης, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε περιθωριοποίηση και στιγματισμό (Otero, 2007).

Νέες επαγγελματικές δραστηριότητες, όπως ο υποτιτλισμός για κωφούς και βαρήκοους (SDH) και η ακουστική περιγραφή για τυφλούς και μερικώς βλέποντες (AD) έχουν επιφέρει ορολογική σύγχυση, ιδίως λόγω του γεγονότος ότι καμία από αυτές, στην αρχή τουλάχιστον, δεν υπονοούσε τη μεταφορά από τη γλώσσα-πηγή στη γλώσσα-στόχο, ένα από τα παραδοσιακά καθοριστικά χαρακτηριστικά κάθε μεταφραστικής δραστηριότητας. Παρ' όλα αυτά, η πλειονότητα των μελετητών και των επαγγελματιών στον τομέα μας, έχει αγκαλιάσει την SDH και την AD ως αναπόσπαστο μέρος της οπτικοακουστικής μετάφρασης. Η ευρύτερη έννοια της προσβασιμότητας έχει προταθεί για να βοηθήσει στη γεφύρωση τυχόν διαχωριστικών γραμμών (Díaz Cintas, 2005). Στις κοινωνίες που έχουν ως στόχο να είναι πιο δίκαιες και χωρίς αποκλεισμούς, η προσβασιμότητα έχει κοινωνική λειτουργία και σημαίνει ότι ένα οπτικοακουστικό πρόγραμμα είναι διαθέσιμο σε άτομα που διαφορετικά δεν θα μπορούσαν να έχουν πρόσβαση σε αυτό. Υπό αυτήν την έννοια, ο συγχρονισμός των χειλιών, ο υποτιτλισμός ή η φωνητική υποστήριξη ενός προγράμματος μοιράζεται την ιδέα της προσβασιμότητας όσο και η SDH ή η AD. Το μόνο που διαφοροποιείται στα δύο τελευταία είναι το προοριζόμενο κοινό. Είτε το εμπόδιο είναι γλωσσικό, είτε είναι αισθητηριακό, ο στόχος της μεταφραστικής διαδικασίας είναι ακριβώς ο ίδιος: να διευκολύνει την πρόσβαση σε μια κατά τα άλλα ερμητική πηγή πληροφοριών και ψυχαγωγίας. Με αυτόν τον τρόπο, η προσβασιμότητα γίνεται ο κοινός παρονομαστής που διέπει αυτές τις πρακτικές.

Ο ενδογλωσσικός υποτιτλισμός περιλαμβάνει μια μετάβαση από τον προφορικό στον γραπτό λόγο, αλλά παραμένει πάντα στην ίδια γλώσσα, εξ ου και η απροθυμία ορισμένων να τον ονομάσουν μετάφραση. Ο πρώτος τύπος, SDH, απευθύνεται κυρίως σε κωφά άτομα και άτομα με προβλήματα ακοής, προκειμένου να εξασφαλιστεί μεγαλύτερη δημοκρατική πρόσβαση σε οπτικοακουστικά προγράμματα. Αυτή η ποικιλία είναι επίσης γνωστή ως (closed) captioning στα αμερικανικά αγγλικά. Στην τηλεόραση, μέχρι πρόσφατα, αυτοί οι υπότιτλοι μεταδίδονταν μέσω ενός ανεξάρτητου σήματος που μπορούσε να ενεργοποιηθεί μόνο από όσους ενδιαφέρονταν να έχουν πρόσβαση, στις σελίδες 888 ή 777 του teletext, στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες. Το προφορικό περιεχόμενο των διαλόγων των ηθοποιών μετατρεπόταν σε γραπτό λόγο, ο οποίος παρουσιαζόταν σε υπότιτλους έως και τριών ή ενίοτε τεσσάρων γραμμών. Οι υπότιτλοι άλλαζαν χρώμα ανάλογα με το πρόσωπο που μιλάει ή την έμφαση που δινόταν σε ορισμένες λέξεις εντός του ίδιου υπότιτλου. Εκτός από τους διαλόγους, ενσωμάτωναν επίσης όλες τις παραγλωσσικές πληροφορίες που συμβάλλουν στην ανάπτυξη της πλοκής ή στη δημιουργία ατμόσφαιρας, στις οποίες ένας κωφός δεν μπορεί να έχει πρόσβαση π.χ. την ειρωνεία μιας δήλωσης, το χτύπημα ενός τηλεφώνου, το γέλιο, το χειροκρότημα, το χτύπημα της πόρτας, τον ήχο μιας μηχανής κ.λπ. Αν και συνήθως εμφανίζονταν στο κάτω μέρος της οθόνης, προσφερόταν η δυνατότητα μετακίνησής τους προς τα αριστερά ή προς τα δεξιά της οθόνης, όταν ήταν απαραίτητο να αναγνωριστούν οι ομιλητές ή να γίνει σαφές από πού προέρχεται ο ήχος.

Η SDH είναι αναμφίβολα μία από τις μορφές οπτικοακουστικής επικοινωνίας που αναπτύσσεται περισσότερο σήμερα, χάρη στην επιτυχία που σημείωσαν οι ομάδες πίεσης που αγωνίζονται για τα συμφέροντα αυτού του μέρους του κοινού. Ο καρπός του έργου τους είναι εμφανής από την ανακοίνωση νέων νομοθετικών ρυθμίσεων σε πολλές χώρες, που υποχρεώνουν τα τηλεοπτικά κανάλια να μεταδίδουν ένα ορισμένο ποσοστό των προγραμμάτων τους με αυτόν τον τύπο υποτίτλων. Καθοριστικής σημασίας στην εξέλιξη της SDH σε ευρωπαϊκό επίπεδο υπήρξε η ανάδειξη του έτους 2003 σε «Ευρωπαϊκό Έτος Ατόμων με Αναπηρία», συμβάλλοντας στο να δοθεί μεγαλύτερη προβολή στο θέμα της προσβασιμότητας στα οπτικοακουστικά μέσα (βλ. επίσης Neves 2005). Όσον αφορά τις τηλεοπτικές εκπομπές, ο όγκος των SDH έχει σημειώσει θεαματική αύξηση τα τελευταία χρόνια.

4.1. Η ποιότητα των υποτίτλων

Οι περισσότερες από τις τελευταίες εξελίξεις στον τομέα της SDH μπορούν να αποδοθούν σε μια αμφίδρομη κυκλική κίνηση, κατά την οποία η ακαδημαϊκή κοινότητα και η βιομηχανία αλληλοτροφοδοτούνται και συνεργάζονται για την κατανόηση και τη βελτίωση των πραγματικών υπηρεσιών. Περαιτέρω ώθηση για την SDH έχουν δώσει οι ευκαιρίες και οι απαιτήσεις ενός ταχέως μεταβαλλόμενου τεχνολογικού περιβάλλοντος, στο οποίο η σύγκλιση έχει επιτρέψει τη διαφοροποίηση των αυτοπροσαρμοζόμενων υπηρεσιών (π.χ. ροή ταινιών σε φορητές συσκευές που επιτρέπουν στους θεατές να επιλέγουν τη γλώσσα, το μέγεθος και την τοποθέτηση των υποτίτλων ανάλογα με τις ατομικές τους προτιμήσεις). Επιπλέον, η αναγνώριση των δικαιωμάτων και των αναγκών όλων των ατόμων έχει μετατοπίσει την έμφαση από συγκεκριμένες ομάδες (π.χ. άτομα με αναπηρία) και έχει επικεντρωθεί στην καθολική προσβασιμότητα «παντού και πάντα για όλους» (Socol 2008).

Περιττό να πούμε ότι η ποιότητα της προσβασιμότητας των μέσων είναι εξίσου σημαντική με την ίδια την προσβασιμότητα. Προφανώς, υπότιτλοι που δεν μπορούν να διαβαστούν από κωφά άτομα ή που διαβάζονται με δυσκολία ισοδυναμούν με το να μην υπάρχουν καθόλου υπότιτλοι. Ως εκ τούτου, η παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας και της καταλληλότητας των υποτίτλων για κωφούς και βαρήκοους είναι απαραίτητη. Ευτυχώς, τα τελευταία χρόνια έχει σημειωθεί μεγάλη ανάπτυξη στην έρευνα για την προσβασιμότητα, ως αποτέλεσμα τόσο της αύξησης του αριθμού των δημοσιεύσεων και των ερευνών όσο και της διεξαγωγής πολλών συνεδρίων (π.χ. Media for All, Amadis).

Σε μια στρατηγική που φαίνεται να είναι αντιφατική, οι μελετητές στοχεύουν να εντοπίσουν τα «καθολικά της SDH» (Romero-Fresco 2015: 14 και 350) αναλύοντας τις προτιμήσεις των χρηστών και τις επιδόσεις των παρόχων, ενώ, ταυτόχρονα, η τεχνολογία συμβάλλει στον κατακερματισμό του κοινού και προσφέρει νέες ευκαιρίες για ατομική θέαση και προσαρμογή. Η αυξανόμενη προσφορά διαδικτυακών υπηρεσιών catch-up, η μετάδοση σε πολλαπλές πλατφόρμες -όπου κάποιος μπορεί να ξεκινήσει να παρακολουθεί ένα πρόγραμμα σε μια πλατφόρμα και να συνεχίσει απρόσκοπτα σε μια άλλη- και ο πολλαπλασιασμός του περιεχομένου βίντεο μικρής διάρκειας είναι βέβαιο ότι θα επιβάλουν νέες απαιτήσεις στον τρόπο παροχής SDH, ώστε να μπορεί και αυτό να ταξιδεύει σε διάφορες πλατφόρμες και μορφές. Η τυποποίηση ή η ενοποίηση, από τη μία πλευρά, θα εγγυηθεί τη δυνατότητα μεταφοράς αλλά θα απαιτηθεί, επίσης, ποικιλομορφία, εάν πρόκειται να δοθεί στους τελικούς χρήστες η δυνατότητα επιλογής. Αυτό το κατακερματισμένο περιβάλλον μπορεί να απαιτήσει την εξεύρεση τέτοιων καθολικών, διότι αυτές «δεν έχουν κανονιστική ισχύ» (Chesterman 1993: 4) όπως οι νόρμες. Ωστόσο, η κατανόηση των προτύπων εξακολουθεί να είναι απαραίτητη για τον εντοπισμό βέλτιστων πρακτικών και για τη «ρύθμιση» της παραγωγής υποτίτλων που θα ταιριάζουν στον εκάστοτε σκοπό σε κάθε περιβάλλον. Στην περίπτωση της SDH, οι υπότιτλοι θα πρέπει να παρέχουν στους θεατές συμπληρωματικές πληροφορίες για μη λεκτικές, ακουστικές πληροφορίες και να επιτρέπουν την εύκολη ανάγνωση και κατανόηση.

Οι περισσότεροι από τους χρησιμοποιούμενους κανόνες έχουν δημιουργηθεί ειδικά για το teletext/κλειστές λεζάντες και έχουν επινοηθεί μέσα στους περιορισμούς που επέβαλαν τα «παλαιά» συστήματα. Αρχικά, η αναλογική τεχνολογία teletext επέτρεπε πολύ μικρή ποικιλία και η έξοδος της ήταν συχνά δύσκολη στην ανάγνωση - μια κατάσταση που έχει πλέον αλλάξει, με το ψηφιακό teletext να παρέχει πλέον καλύτερα πρότυπα. Είναι ενδιαφέρον ότι, ακόμη και αν η ψηφιακή τεχνολογία επιτρέπει πιο ποικίλες εξόδους, τα περισσότερα πρότυπα που χρησιμοποιούνται εξακολουθούν να είναι κοντά σε εκείνα του teletext στην αναλογική τηλεόραση, μοιάζοντας με τα «χρώματα, το μέγεθος της γραμματοσειράς, τον αριθμό των γραμμών, τη θέση των υποτίτλων, τη σελιδοποίηση, τη διαίρεση του κειμένου, την ταχύτητα των υποτίτλων, τον συγχρονισμό των υποτίτλων, την ορθογραφία, τα θέματα γραμματικής, την επεξεργασία των υποτίτλων, τις πληροφορίες πλαισίου και τις πληροφορίες που παρέχονται στις σελίδες teletext» (Bartoll and Martínez Tejerina 2010: 70). Παρόλο που η τεχνολογία παρέχει άλλες επιλογές, οι παραδοσιακές παράμετροι εξακολουθούν να είναι σχετικές με πολλούς τρόπους, διότι έχουν εμπεδωθεί ως «πρότυπα προσδοκίας» και έχουν γίνει «πρότυπα-μοντέλα» (Chesterman 1997: 45) σε διάφορα επίπεδα. Στην τρέχουσα μορφή τους, οι νόρμες εγγυώνται την εναρμόνιση εντός συγκεκριμένου πλαισίου, π.χ. κατευθυντήριες γραμμές που χρησιμοποιούνται από υποτιτλιστές που εργάζονται για μια συγκεκριμένη εταιρεία ή ραδιοτηλεοπτικό

φορέα ή επιβάλλονται από ρυθμιστικές αρχές σε εθνικό επίπεδο. Ωστόσο, οι συνεχιζόμενες προσπάθειες για την καταγραφή των καθολικών SDH για την «εναρμόνιση των πρακτικών SDH σε ολόκληρη την Ευρώπη» (Romero-Fresco 2015: 10) μπορεί να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι ο εντοπισμός πρακτικών που διευκολύνουν την κατανόηση και την άνεση είναι πιο σημαντικός από την κανονικοποίηση.

Ενώ τα μεγάλης κλίμακας διεθνή συνεργατικά έργα εργάζονται προς την κατεύθυνση της θέσπισης προτύπων και της εναρμόνισης των αποτελεσμάτων, η έρευνα μικρότερης κλίμακας από μικρότερες ομάδες ή άτομα εξετάζει δημιουργικές προσεγγίσεις για την SDH, δοκιμάζοντας την τοποθέτηση σε «δυναμικούς υπότιτλους», οπτικές εικόνες (π.χ. emoticons, φυσαλίδες κινουμένων σχεδίων και δημιουργικές γραμματοσειρές) και απτικές συσκευές. Για παράδειγμα, ερευνητές, όπως οι Sala Robert (2014) και Al Taweel (2015), έχουν πειραματιστεί με φυσαλίδες ομιλίας καρτούν ή emoticons για την αποτύπωση των παραγλωσσικών χαρακτηριστικών της ομιλίας- και ο Nanayakkara έχει δοκιμάσει μια «απτική καρέκλα» και μια οθόνη υπολογιστή με πληροφοριακά οπτικά εφέ για τη μετάδοση μουσικής σε κωφούς θεατές (Nanayakkara et al. 2013: 116).

Αυτές οι δύο φαινομενικά αντίθετες προσεγγίσεις -η παραδοσιακή και η καινοτόμος- είναι βέβαιο ότι θα συγκλίνουν, θα εκμεταλλευτούν τις τεχνολογικές δυνατότητες και θα ανταποκριθούν στις προτιμήσεις των χρηστών - υπερβαίνοντας τις φανταστικές υποθέσεις που κάποτε είχαν διατυπωθεί σχετικά με τη δυνατότητα των ατόμων να προσαρμόζουν τους υπότιτλους στις προτιμήσεις και τις ανάγκες τους (Neves 2007c: 96-97).

5. Μεθοδολογία

5.1. Μεθοδολογία Έρευνας στην Επιστήμη της Μετάφρασης

Η έρευνα στην Επιστήμη της Μετάφρασης, όπως και σε κάθε άλλη Επιστήμη, είναι απαραίτητο να είναι μεθοδευμένη, να διέπεται από ορισμένους κανόνες και να καθοδηγείται από ορισμένες κατευθυντήριες, προκειμένου να φτάνουμε σε ασφαλή αποτελέσματα και να κατανοούμε τα φαινόμενα μετάφρασης σε βάθος. Στο κεφάλαιο αυτό αναλύονται οι κύριες μεθοδολογίες έρευνας στην μετάφραση, οι βασικές αρχές τους, καθώς και το θεωρητικό υπόβαθρο για την ανάλυση δεδομένων σε κάθε περίπτωση.

Οι δυο βασικές μέθοδοι στην έρευνα της μετάφρασης είναι α. η ποσοτική έρευνα (quantitative research) και β. η ποιοτική έρευνα (qualitative research) (Saldanha & O'Brien, 2014). Και οι δυο αυτές μεθοδολογίες ανήκουν στην κοινωνική εμπειρική ανάλυση. Η εμπειρική ανάλυση έχει ως στόχο την ανάπτυξη μιας κοινής γλώσσας για την περιγραφή κοινωνικών φαινομένων (Howard Keith, 1994).

Είναι συχνό να χρησιμοποιείται η μικτή μεθοδολογία, η οποία συνδυάζει την ποσοτική και την ποιοτική έρευνα. Η χρήση μικτής μεθοδολογίας, ονομάζεται και μεθοδολογική τριγωνοποίηση και έχει ως στόχο την επίτευξη της πληρότητας των δεδομένων που λαμβάνονται ή την επικαιροποίηση των αποτελεσμάτων. Καθώς η ποιοτική και η ποσοτική έρευνα οδηγούν στη συλλογή πολύ διαφορετικών δεδομένων, οι πληροφορίες συνδυαστικά προσδίδουν μοναδική κατανόηση στο προς μελέτη αντικείμενο (Τζιαφέρη, 2014).

5.2. Χαρακτηριστικά Ποσοτικής Έρευνας (Quantitative Research)

Η ποσοτική έρευνα είναι ικανή να παρέχει περιγραφικά αποτελέσματα. Η εγκυρότητά τους, βασίζεται στο κατά πόσο είναι αντιπροσωπευτικό το δείγμα που επιλέχθηκε για την έρευνα. Τα δεδομένα που εξάγει μια ποσοτική έρευνα, όπως φαίνεται και από την ονομασία της, είναι μετρήσιμα και ποσοτικά και για την ανάλυσή τους χρησιμοποιούνται στατιστικά μοντέλα. Για τον λόγο αυτό, θα πρέπει να μπορούν να λάβουν αριθμητική τιμή. Μέσα από την ποσοτική έρευνα μπορούν να ελεγχθούν τα θεωρητικά μοντέλα πάνω στα οποία βασίζεται το αντικείμενο μελέτης/η υπόθεση του ερευνητή. Αυτό σημαίνει, ότι ο ερευνητής ξεκινά με την προϋπάρχουσα θεωρία συντάσσοντας την έρευνά του και περιμένει μια απάντηση για το ερώτημά του, μέσα από τα αριθμητικά στοιχεία που θα προκύψουν (Howard Keith, 1994).

Το βασικότερο χαρακτηριστικό μιας ιδανικής ποσοτικής έρευνας είναι το μεγάλο δείγμα ερωτηθέντων. Το μεγάλο δείγμα στην ποσοτική έρευνα αποτελεί κρίσιμο χαρακτηριστικό, διότι εξάγονται ασφαλέστερα αποτελέσματα εξισορροπώντας τις ιδιομορφίες των μοναδικών περιπτώσεων (Γιώργος Τσιώλης, 2013). Αποτελεί την πιο κατάλληλη μέθοδο, αν θέλει κανείς να εξάγει συμπεράσματα για γενικές τάσεις.

Η ποσοτική έρευνα ακολουθεί καθορισμένες διαδικασίες και στάδια, με αυστηρότητα και τα ευρήματά της μπορούν να γενικευτούν μόνο αν πληρούνται συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Συγκεκριμένα, η γενίκευση επέρχεται αν και εφόσον (Γιώργος Τσιώλης, 2013):

- διασφαλίζεται ότι η τεχνική της έρευνας είναι η ενδεικτική για το αντικείμενο μελέτης,
- υπάρχει αξιοπιστία, δηλαδή τα αποτελέσματα είναι όμοια αν οι ερωτήσεις επαναληφθούν
- η έρευνα είναι αντιπροσωπευτική και αντικειμενική

Γενικότερα, στην επιστημονική ποσοτική έρευνα η γενίκευση αποτελεί τον κύριο στόχο.

Στην Επιστήμη της Μετάφρασης, μια ποσοτική έρευνα μπορεί να διεξάγεται με την μορφή συνεντεύξεων, μέσω ερωτηματολογίων, ή μέσω μελέτης ομάδων εστίασης (focus groups) (Saldanha & O'Brien, 2014)

Για την ανάλυση δεδομένων από μια ποσοτική έρευνα, χρησιμοποιούνται συχνά περιγραφική στατιστική (περίληψη και οργάνωση δεδομένων), αλλά και συμπερασματική στατιστική (γενίκευση των συμπερασμάτων στον πληθυσμό). Εκτός από την κωδικοποίηση των εξαγόμενων δεδομένων, με μαθηματική γλώσσα, είναι σημαντικό ο ερευνητής να βρει τις διάφορες σχέσεις μεταξύ των μεταβλητών, που είναι άξιες αναφοράς για την υπόθεσή του. Ένα ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει δυο ειδών μεταβλητές: τις ανεξάρτητες και τις εξαρτημένες μεταβλητές. Οι ανεξάρτητες μεταβλητές είναι το φύλο, το μορφωτικό επίπεδο, η ηλικία και άλλα γενικά χαρακτηριστικά τέτοιου είδους, τα οποία οφείλουν να θέτονται στην αρχή της έρευνας. Ως εξαρτημένες μεταβλητές λογίζονται όλες οι υπόλοιπες ερωτήσεις.

Οι μεγαλύτερες προκλήσεις που μπορεί να αντιμετωπίσει κανείς, διεξάγοντας μια ποσοτική έρευνα είναι:

- Οι μη κατάλληλες για το ζητούμενο ερωτήσεις.
- Το μικρό δείγμα ερωτηθέντων. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, ένα μεγάλο δείγμα είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την ποσοτική έρευνα. Διαφορετικά, δεν μπορούν να ληφθούν στατιστικά στοιχεία κανονικής κατανομής και να γίνει γενίκευση σε μεγαλύτερο τμήμα του πληθυσμού. Παρόλα αυτά, μια πιο περιορισμένη σε δείγμα έρευνα τέτοιου τύπου, μπορεί να λειτουργεί δοκιμαστικά σε αρχικά στάδια (pilot testing)
- Η ύπαρξη ανολοκλήρων δεδομένων. Πολλές φορές οι συμμετέχοντες παραλείπουν ορισμένες ερωτήσεις. Η λύση σε αυτό το πρόβλημα είναι ένας καλός σχεδιασμός ερωτηματολογίου που δεν θα δημιουργεί δυσάρεσκα στο κοινό που απευθύνεται και η απάντησή του θα αποτελεί μια γενικότερα θετική εμπειρία για τον συμμετέχοντα.
- Τα ασυνεπή ή συγκρουόμενα δεδομένα. Για την επίλυση αυτού του θέματος συχνά ο ερευνητής πρέπει να προβεί σε συμπληρωματικές συνεντεύξεις των συμμετεχόντων, αν αυτό είναι δυνατό (Saldanha & O'Brien, 2014).

5.3. Χαρακτηριστικά Ποιοτικής Έρευνας (Qualitative Research)

Η ποιοτική έρευνα διερευνά βαθύτερες πτυχές του ερωτήματος του ερευνητή και εστιάζει σε μεθόδους για την καταγραφή και την κατανόηση λεπτομερειών. Θα λέγαμε, ίσως, πως αν η ποσοτική έρευνα βοηθά στην κατανόηση της γενικής τάσης ενός φαινομένου, η ποιοτική έρευνα βοηθάει στην ανάδειξη πιο λεπτομερών πτυχών ενός θέματος. Σε μια ποιοτική έρευνα δεν αποτελεί σκοπό η επιβεβαίωση μιας συγκεκριμένης θεωρίας, αλλά να ανακαλυφθούν και να προστεθούν νέες διαστάσεις στο φαινόμενο, με βάση τις εμπειρίες των ερωτηθέντων, να κατανοηθεί, δηλαδή, η μοναδικότητα της ανθρώπινης εμπειρίας. Η ποιοτική έρευνα χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερη ευελιξία, ενώ η εμπλοκή του ερευνητή στο πεδίο και ο αναστοχασμός του (για παράδειγμα καταγραφή εντυπώσεών του) μπορεί να αξιοποιηθεί για την σωστή ερμηνεία των δεδομένων, χωρίς να θεωρείται κάτι τέτοιο επίσημο για την αξιοπιστία της έρευνας (Ισαρη & Πουρκός, 2015).

Για τους Denzin και Lincoln (2005) «η ποιοτική έρευνα είναι μια πλαισιοθετημένη δραστηριότητα (situated activity), η οποία τοποθετεί τον παρατηρητή στον κόσμο. Αυτή συνίσταται σε ένα σύνολο ερμηνευτικών και υλικών πρακτικών, οι οποίες κάνουν τον κόσμο ορατό. Αυτές οι πρακτικές μετασχηματίζουν τον κόσμο. Μετατρέπουν τον κόσμο σε μια σειρά από αναπαραστάσεις του εαυτού, συμπεριλαμβανομένων των σημειώσεων πεδίου, των συνεντεύξεων, των συνομιλιών, των φωτογραφιών, των μαγνητοφωνήσεων και των σημειώσεων σε ημερολόγια. Σ' αυτό το επίπεδο, η ποιοτική έρευνα περιλαμβάνει μια ερμηνευτική, νατουραλιστική προσέγγιση στον κόσμο. Αυτό σημαίνει ότι οι

ποιοτικοί ερευνητές μελετούν τα πράγματα στο φυσικό τους πλαίσιο, επιχειρώντας να δώσουν νόημα ή να ερμηνεύσουν τα φαινόμενα με όρους νοημάτων που οι άνθρωποι δίνουν σ' αυτά.»

Μέσα από την σύγκριση με την ποσοτική έρευνα, που αναλύθηκε παραπάνω, οριοθετείται ευκολότερα η έννοια της ποιοτικής έρευνας. Κατά μια προσέγγιση, η ποιοτική έρευνα διεξάγεται σε πραγματικές και όχι σε τεχνητές συνθήκες, όπως η ποσοτική έρευνα. Είναι δηλαδή ότι πιο κοντινό στα πραγματικά βιώματα των ερωτηθέντων. Η ποιοτική έρευνα, σε αντίθεση με την αντικειμενικότητα και την συγκεκριμενοποίηση της προσέγγισης της ποσοτικής έρευνας, διέπεται από υποκειμενικότητα και είναι ολιστική. Αυτό συμβαίνει, διότι όπως διατυπώθηκε και προηγουμένως, οι παρατηρήσεις του ερευνητή στο πεδίο έχουν θέση στην αξιολόγηση των φαινομένων και οι ερωτήσεις έχουν στόχο την κατανόηση της συνολικής εμπειρίας του συμμετέχοντος για το εξεταζόμενο φαινόμενο. Τα δεδομένα σε αυτή την περίπτωση είναι λεκτικά, παρά μετρήσιμα αριθμητικά στοιχεία. Επομένως, στην περίπτωση της ποιοτικής έρευνας βασικό εργαλείο είναι ο διάλογος και η επιχειρηματολογία, ενώ στην περίπτωση της ποσοτικής είναι η γλώσσα των μαθηματικών. Η υπόθεση του ερευνητή είναι ρευστή και ανοικτή προς αναθεώρηση κατά τη διάρκεια της έρευνας, σε αντίθεση με την ποσοτική, όπου η διατυπωμένη υπόθεση/θεωρία προς εξέταση, αποτελεί δεδομένο εναρκτήριο βήμα για την έρευνα (Ahmad et al., 2019).

Οι σημαντικότερες μορφές διεξαγωγής ποιοτικής έρευνας είναι οι ομαδικές συζητήσεις, η παρατήρηση και η ατομικές συζητήσεις σε βάθος. Πρόκειται δηλαδή για μη δομημένες μορφές διεξαγωγής έρευνας, με μεγαλύτερη ευελιξία. Χαρακτηριστικό παράδειγμα εφαρμογής ποιοτικής έρευνας είναι οι ερωτήσεις ανοιχτού τύπου.

Τα μη τυποποιημένα δεδομένα της ποιοτικής έρευνας συγκεντρώνονται με τη μορφή παρατηρήσεων των συμμετεχόντων, καταγραφής, ή σημειώσεων. Για την ανάλυση των δεδομένων αυτών, υπάρχουν διάφορες προσεγγίσεις που μπορούν να επιλεγθούν, όπως η θεματική ανάλυση, η ανάλυση περιεχομένου, η ανάλυση λόγου, η ερμηνευτική, φαινομενολογική ανάλυση. Η θεματική ανάλυση θα αναλυθεί παρακάτω, καθώς αποτελεί την βάση για τις περισσότερες εκ των υπολοίπων.

Ο ερευνητής πρέπει αρχικά να εξοικειωθεί με το ερευνητικό υλικό άριστα, μέσα από επαναλαμβανόμενη προσεκτική ανάγνωση. Έτσι, ξεκινάει ο εντοπισμός νοημάτων και μοτίβων μέσα στο υλικό. Στη συνέχεια, ο ερευνητής καλείται να κατατάξει και να οργανώσει τα δεδομένα που συλλέχθηκαν με κριτήρια όπως:

- τον τύπο του υλικού, πχ αν πρόκειται για αρχεία συνεντεύξεων, ηχητικά αρχεία κλπ
- την θεματική συνοχή τους
- την χρονολογική συνοχή τους

Κατά την ανάγνωση του υλικού σειρά προς σειρά, όπως αυτά έχουν χωριστεί σε κατηγορίες, αποδίδεται σε κάθε απόσπασμα ένας εννοιολογικός προσδιορισμός, ο κωδικός. Η διαδικασία αυτή ονομάζεται κωδικοποίηση.

Στην συνέχεια, αφού έχουν συνοψιστεί οι βασικές μονάδες νοήματος των απαντήσεων των συμμετεχόντων με τους κωδικούς, οι διάφοροι κωδικοί συνδυάζονται, αναζητώντας μοτίβα και έτσι δημιουργούνται τα θέματα και τα υποθέματα. Τα δεδομένα ενός θέματος πρέπει να παρουσιάζουν μεταξύ τους νοηματική συνοχή, ενώ το ένα θέμα πρέπει διαχωρίζεται με σαφήνεια από το επόμενο. Με την καταγραφή όλων των θεμάτων που προκύπτουν, «αναδύονται» θεματικές ενότητες που μπορεί να μην πληρούν τα κριτήρια για να συμπεριληφθούν στην έρευνα, όντας ελλιπείς, ή δυο θέματα να αλληλοκαλύπτουν το ένα το άλλο. Επομένως, σε επόμενη φάση, χρειάζεται μια προσεκτική επανεξέταση των θεμάτων έως ότου ο ερευνητής είναι σίγουρος ότι τα υποψήφια θέματα σχηματίζουν ένα συνεκτικό μοτίβο, δηλαδή ολόκληρος ο νοηματικός χάρτης απεικονίζει τα νοήματα που φέρει ολόκληρο το ερευνητικό υλικό (Braun & Clarke, 2006). Σύμφωνα με τους Lincoln και Cuba (1985) η ανάλυση πρέπει να σταματά όταν δεν προκύπτει καμία νέα πληροφορία από έναν νέο κύκλο επανεξέτασης των δεδομένων. Η διατύπωση αυτή καλείται και θεωρητική ιδέα του «κορεσμού» (saturation concept). Το πόσο άμεσα θα επέλθει κορεσμός στην αξιολόγηση των νοημάτων, έχει να κάνει με την ομοιογένεια του δείγματος: Όσο πιο ομοιογενείς και σύμφωνες οι διατυπωμένες απόψεις και μαρτυρίες, τόσο πιο γρήγορα θα πάνε να έρχονται στην επιφάνεια νέα νοήματα που σχηματίζουν θεματικές (Chesterman, 1997).

Οι μεγαλύτερες προκλήσεις που έχει να αντιμετωπίσει ο ερευνητής που αποφασίζει να διεξάγει μια ποιοτική έρευνα, έχουν να κάνουν με τη φύση της ποιοτικής έρευνας αυτής καθ' αυτής. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, οι

παρατηρήσεις του ερευνητή στο πεδίο έχουν θέση στην ανάλυση των δεδομένων, άρα η προσωπική οπτική είναι θεμιτή και αναπόφευκτη. Είναι απαραίτητο όμως να αποφεύγει να υποπέσει σε προκαταλήψεις, που μπορεί να υποβαθμίσουν την αντικειμενικότητα της έρευνάς του. Οι πιο συχνές προκαταλήψεις είναι η προκατάληψη επιβεβαίωσης (confirmation bias) και η προκατάληψη της αυθεντίας (elite bias). Η προκατάληψη της επιβεβαίωσης αναφέρεται στην τάση να εστιάζει κανείς στα δεδομένα που επιβεβαιώνουν τα δικά του πιστεύω. Οι ερευνητές ποιοτικής έρευνας οφείλουν να καταγράφουν όλες τις λεπτομέρειες, εκείνες που συμφωνούν με τις υποθέσεις τους, αλλά και εκείνες που έρχονται σε αντίθεση με αυτές. Η προκατάληψη της αυθεντίας συμβαίνει όταν κανείς παραβλέπει τα δεδομένα που προέρχονται από συμμετέχοντες, οι οποίοι δεν κρίνονται απόλυτα ενημερωμένοι ή ιδανικοί να εκφράσουν άποψη για το υπό εξέταση θέμα. Τέλος, η διαδικασία της κωδικοποίησης μπορεί να επιφέρει δυσκολίες και πρέπει να διακρίνεται από συστηματικότητα και διαύγεια διαδικασιών, ώστε να θεωρηθούν τα αποτελέσματα αξιόπιστα. Οι δυο βασικές αρχές που είναι απαραίτητο να τηρούνται κατά την κωδικοποίηση, για να διαφυλαχθούν η συστηματικότητα και η διαύγεια είναι: α. η σταθερότητα της κρίσης του ερευνητή που διεξάγει την κωδικοποίηση με το πέρασμα του χρόνου (intra-coder reliability) και β. η συμφωνία απόψεων στην κωδικοποίηση από διαφορετικούς ερευνητές που θα ερευνήσουν το ίδιο υλικό (inter-coder reliability), δεδομένου ότι παραπάνω από ένα άτομα θα επιμεληθούν το υλικό (Saldanha & O'Brien, 2014).

5.4. Μικτή Μέθοδος Έρευνας: Χαρακτηριστικά Τριγωνοποίησης

Σύμφωνα με την βιβλιογραφία, μπορεί να ακολουθηθεί μικτή μέθοδος στην έρευνα της μετάφρασης, κατά την οποία ποσοτική και ποιοτική μέθοδος χρησιμοποιούνται ταυτοχρόνως (Saldanha & O'Brien, 2014). Η άποψη ότι η συνδυαστική χρήση των δυο μεθόδων παρέχει καλύτερη κατανόηση των ερωτημάτων που θέτονται σε μια έρευνα, είναι η επικρατής στην ακαδημαϊκή κοινότητα, καθώς οι αδυναμίες της μιας μεθόδου καλύπτονται από τα δυνατά στοιχεία της άλλης (Creswell & Plano Clark, 2017). Ένας συνδυασμός ερωτηματολογίου και συνεντεύξεων, για παράδειγμα, είναι πιο παραγωγική όταν μας ενδιαφέρει τόσο η ακριβής φύση του φαινομένου, που διαπιστώνεται με ποιοτική έρευνα, όσο και η κατανομή του φαινομένου στον πληθυσμό, που διαπιστώνεται με την ποσοτική έρευνα (Saldanha & O'Brien, 2014).

Η μεθοδολογική τριγωνοποίηση, δηλαδή η διαδικασία κατά την οποία χρησιμοποιούνται περισσότερες από μια μεθόδους για μια έρευνα μπορεί να είναι:

- εντός της ίδιας μεθόδου (within-method triangulation). Σε αυτή την περίπτωση γίνεται η χρήση διαφορετικών τύπων μιας μοναδικής μεθόδου, για μια μεταβλητή. Για παράδειγμα, μπορεί να είναι η χρήση διαφορετικών κλιμάκων (κλίμακα τύπου Likert, διαφορεική σημασιολογική κλίμακα) για την συλλογή δεδομένων γύρω από το ίδιο θέμα. Η εντός μεθόδου τριγωνοποίηση είναι χρήσιμη για την αύξηση της αξιοπιστίας των αποτελεσμάτων, μέσω δοκιμασίας – επαναδοκιμασίας (test retest reliability).
- Μεταξύ μεθόδων (between method triangulation). Σε αυτή την περίπτωση χρησιμοποιούνται τόσο η ποσοτική όσο και η ποιοτική μέθοδος με σκοπό να προκύψουν συγκλίνοντα αποτελέσματα, για την επίτευξη αξιοπιστίας (Τζιαφέρη, 2014).

Η δεύτερη περίπτωση είναι πιο αποδοτική ως προς τη διαδικασίας ελέγχου εγκυρότητας των ευρημάτων μιας έρευνας. Ωστόσο, για να επιτευχθεί ο στόχος του τριγωνισμού, όπως αλλιώς λέγεται η μεθοδολογική τριγωνοποίηση, είναι απαραίτητο να γίνει η παραδοχή, ότι εξετάζεται το ίδιο φαινόμενο ή η ίδια πτυχή του φαινομένου (Denzin, 1978).

Είναι σημαντικό ο ερευνητής να αναγνωρίζει κάθε φορά τι είδους πληροφορία προσπαθεί να αποσπάσει από τους συμμετέχοντες, προκειμένου να δομήσει σωστά μια έρευνα μικτής μεθοδολογίας. Σχετικά με την ακολουθία δόμησης μιας μικτής έρευνας μπορούν να διακριθούν τρεις γενικές περιπτώσεις:

- A. Η διαδοχική προσέγγιση, όταν η ποσοτική ακολουθεί την ποιοτική έρευνα ή το αντίθετο. Αναλυτικότερα, προκειμένου να σχηματίσει μια υπόθεση, μπορεί κάποιος να λάβει τις γενικές πληροφορίες για τις σκέψεις των ερωτηθέντων γύρω από ένα θέμα από τα ποιοτικά δεδομένα και στη συνέχεια να αποδείξει την υπόθεση αυτή

με ποσοτική, ερευνητική μέθοδο. Ένας άλλος τρόπος είναι να αποσπαστούν οι πληροφορίες για την γενική τάση με ποσοτική έρευνα στην αρχή και στη συνέχεια να γίνουν πιο συγκεκριμένες ερωτήσεις στα τελικά στάδια ενός project, με την μορφή ανοιχτών ερωτήσεων, για την ενσωμάτωση ενός πιο προσωπικού στοιχείου στην έρευνα (Ahmad et al., 2019).

Β. Η παράλληλη προσέγγιση, κατά την οποία οι ερωτήσεις στοχεύουν στην ταυτόχρονη συλλογή ποιοτικών και ποσοτικών δεδομένων. Πρόκειται για μια κλασική επιλογή προσέγγισης μικτής μεθόδου, όταν διερευνώνται πολυεπίπεδα φαινόμενα ή συμπεριλαμβάνονται διαφορετικοί πληθυσμοί που πρέπει να προσεγγιστούν διαφορετικά.

Γ. Η προσέγγιση μετασχηματισμού, όπου τα ποιοτικά δεδομένα μετατρέπονται σε ποσοτικά, ή τα ποσοτικά σε ποιοτικά. Η ποσοτικοποίηση των δεδομένων είναι πιο συχνή, και περιλαμβάνει διαδικασίες κατά τις οποίες δημιουργούνται αριθμητικές τιμές από τα ποιοτικά συμπεράσματα. Αποτελεί, μάλιστα, έναν χρήσιμο τρόπο περιγραφής των ποιοτικών αποτελεσμάτων (Saldanha & O'Brien, 2014).

5.5. Κριτήρια ποιότητας μιας έρευνας

Όποια μεθοδολογία κι αν επιλέξει, ο ερευνητής οφείλει να σχεδιάσει την έρευνά του έτσι ώστε να πληροί ορισμένες προϋποθέσεις, προκειμένου η έρευνα να θεωρηθεί καλή ποιοτικά. Η παράγραφος αυτή εστιάζεται στα κριτήρια που καθορίζουν την ποιότητα μιας έρευνας, και ως εκ τούτου την σχετική επιτυχία ή αποτυχία των μετρήσεων.

Ι. Εγκυρότητα

Η εγκυρότητα μιας έρευνας, στην πιο βασική μορφή της, εκφράζεται από το κατά πόσο τα δεδομένα που συλλέχθηκαν και αναλύθηκαν συμβάλλουν στην απάντηση του ερωτήματος που τέθηκε. Όταν μια έρευνα καλύπτεται από πλευράς εγκυρότητας, σημαίνει ότι ο ερευνητής «μετράει» τελικά αυτό που ισχυρίζεται ότι «μετράει». Χαρακτηριστική είναι η αναφορά των Guba και Lincoln (1985) σχετικά με την εγκυρότητα, ότι πρόκειται για τον βαθμό στον οποίο τα αποτελέσματα μιας έρευνας αντικατοπτρίζουν την κατάσταση στον πραγματικό κόσμο. Κατά την διεξαγωγή μιας έρευνας θα πρέπει κανείς να είναι προσεκτικός για την φαινομενική εγκυρότητα, δηλαδή εάν ένας μετρούμενος δείκτης αποτελεί εύλογο μέτρο κάποιας μεταβλητής. Ένα παράδειγμα φαινομενικής εγκυρότητας είναι το εξής: Ο καθορισμός της συχνότητας παρακολούθησης θρησκευτικών λειτουργιών, για την μέτρηση της θρησκευτικότητας του ατόμου.

Η εγκυρότητα μπορεί να υπονομευτεί από διάφορα φαινόμενα, που σχετίζονται με τον ίδιο τον ερευνητή, τους συμμετέχοντες και τις μετρήσεις των δεδομένων. Για να θεωρείται έγκυρη μια έρευνα, στόχος είναι να μετριάζεται το φαινόμενο του προσωπικού χαρακτηριστικού του ερευνητή (researcher personal attribute effect), κατά το οποίο οι απαντήσεις των συμμετεχόντων επηρεάζονται από τα χαρακτηριστικά (π.χ. φύλο) του ερευνητή. Ένα δεύτερο φαινόμενο που υποβαθμίζει την εγκυρότητα της έρευνας, είναι αυτό της ακούσιας προσδοκίας του ερευνητή (researcher unintentional expectancy effect), κατά το οποίο οι απαντήσεις καθοδηγούνται, όταν ο ερευνητής έχει αποκαλύψει χωρίς να το θέλει την απάντηση που περιμένει από τους ερωτηθέντες. Από την πλευρά των ερωτηθέντων, τώρα, μπορεί να υπάρχουν συμπεριφορές που να λειτουργούν επιζήμια για την εγκυρότητα. Κάποιες από αυτές είναι: το φαινόμενο Hawthorne, κατά το οποίο τα άτομα αλλάζουν, συνήθως προς το καλύτερο, την κανονική τους συμπεριφορά όταν γνωρίζουν ότι μελετώνται, για παράδειγμα να τρέφονται πιο σωστά κατά τη διάρκεια μιας πολυήμερης έρευνας γύρω από τις διατροφικές συνήθειες, η λεγόμενη θνησιμότητα (mortality) στην έρευνα, κατά την οποία ξεκινούν περισσότεροι αριθμητικά συμμετέχοντες από αυτούς που τελικά ολοκληρώνουν την έρευνα και η διαθεματική προκατάληψη, κατά την οποία σε μια ομάδα ατόμων υπό μελέτη το ένα άτομο επηρεάζεται από το άλλο, ως προς τις απαντήσεις του. Τέλος, όσον αφορά τις μετρήσεις της έρευνας, η εγκυρότητα εξαρτάται από το μέγεθος του δείγματος και από τις μεθόδους με τις οποίες έχει επιλεγεί το δείγμα (Frey L. et al., 2000).

II. Αξιοπιστία

Ως αξιόπιστη μπορεί να χαρακτηριστεί μια έρευνα, της οποίας τα αποτελέσματα θα εμφάνιζαν επαναληψιμότητα σε περίπτωση διερεύνησης του ίδιου θέματος με την ίδια μέθοδο και τα ίδια δεδομένα από διαφορετικούς ερευνητές σε διαφορετικό χρόνο. Για να αυξήσει την αξιοπιστία της έρευνάς του, ο ερευνητής πρέπει να χρησιμοποιήσει κοινή μέθοδο για όλους τους συμμετέχοντες και να λειτουργήσει με διαύγεια τόσο στην αξιολόγηση των δεδομένων όσο και στην παράθεση της θεωρητικής του προσέγγισης (Saldanha & O'Brien, 2014).

III. Δυνατότητα Γενίκευσης

Στον πυρήνα της έρευνας γενικά, βρίσκεται η επιθυμία για την εύρεση μιας τάσης που να αφορά ένα ευρύ κοινωνικό σύνολο. Στο τέλος μιας έρευνας, πρέπει, ιδανικά, τα ευρήματά να μπορούν να γενικευτούν σε ένα μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού από αυτό που στην πραγματικότητα τέθηκαν οι ερωτήσεις. Η δυνατότητα γενίκευσης εξαρτάται, επίσης, όπως η εγκυρότητα, από το μέγεθος και την μέθοδο επιλογής του δείγματος. Παρόλα αυτά, υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες μπορούμε να συμβάλουμε στην γνώση για την γενική τάση, ενώ το μέγεθος του δείγματος δεν είναι ιδανικό για γενίκευση: i) Διερευνώντας τα «πώς» και τα «γιατί». Κατ' αυτόν τον τρόπο, διερευνούμε την σχέση αιτίου-αιτιατού και όσο περισσότερες περιπτώσεις που δείχνουν ότι το X γεγονός οδηγεί στο Y γεγονός εντοπίζουμε, τόσο περισσότερο μπορούμε να είμαστε βέβαιοι για το μέγεθος της επίδρασης που μελετάμε. Επομένως, πρέπει να εξετάσουμε αρκετά περιστατικά του ίδιου φαινομένου. ii) Σχηματίζοντας την υπόθεση, καθώς η έρευνα διεξάγεται (βασικό χαρακτηριστικό της ποιοτικής έρευνας). Σε αυτήν την περίπτωση ο ερευνητής πρέπει να αναρωτηθεί αν η σχηματιζόμενη υπόθεση στο πλαίσιο A μπορεί να μεταφερθεί και να «λειτουργεί» εξίσου καλά σε ένα πλαίσιο B. Αυτό είναι δυνατό όταν τα A και B εμφανίζουν σημαντική ομοιότητα και εφόσον ο ερευνητής γνωρίζει καλά τα χαρακτηριστικά και των δυο πλαισίων.

Αυτό που πρέπει να σημειωθεί, καθώς αφορά την έρευνα που διεξήχθη για την παρούσα εργασία, είναι ότι η ποιοτική έρευνα μικρής κλίμακας μπορεί να συμβάλει στη γενική γνώση, όταν χρησιμοποιείται για να ελέγξει τα όρια και τις δυνατότητες καθιερωμένων μοντέλων (Saldanha & O'Brien, 2014)

6. Δαδिकासία και Μέθοδος

6.1. Σχεδιασμός της έρευνας

Η παρούσα μελέτη διεξήχθη με τη συνεργασία κοινού με ακουστικές αναπηρίες, το οποίο παρακολούθησε το ίδιο απόσπασμα της υποτιτλισμένης ταινίας “Εβίβα” σε 3 διαφορετικά βίντεο. Σε κάθε ένα από τα βίντεο χρησιμοποιούνταν μία από τις τρεις τεχνικές SDH υποτιτλισμού που μελετώνται: α) η χρήση ονοματοδοσίας εντός αγκυλών πριν από τον διάλογο, β) η χρήση χαρακτηριστικών χρωμάτων για κάθε χαρακτήρα και γ) η τοποθέτηση υποτίτλων κοντά στον ομιλητή. Στη συνέχεια, με τη χρήση ερωτηματολογίων αξιολογήθηκε η ποιότητα των τριών αυτών διαφορετικών τεχνικών υποτιτλισμού SDH. Το ερωτηματολόγιο και τα βίντεο παρουσιάστηκαν στους συμμετέχοντες ηλεκτρονικά, χρησιμοποιώντας μια διαδικτυακή πλατφόρμα.

6.2. Η ποιότητα των υποτίτλων

Οι παραπάνω αναφερόμενες προσπάθειες ανάδειξης «καθολικών της SDH» βάσει των αναγκών του κοινού αποτέλεσαν και την αφορμή για την παρούσα εργασία. Μέσα από την παραγωγή SDH υποτίτλων με τη χρήση τριών διαφορετικών τεχνικών και εξέταση/αξιολόγηση του αποτελέσματος από το κοινό, θα παρουσιαστούν τα θετικά και αρνητικά χαρακτηριστικά του τελικού προϊόντος καθώς και τυχόν προβλήματα που δημιουργούνται κατά την παρακολούθηση.

Οι τρεις στρατηγικές που χρησιμοποιήθηκαν αφορούσαν την αναγνώριση των ομιλητών σε περιπτώσεις που υπήρχε δυσκολία στη διάκρισή τους. Έτσι επιλέχθηκε α) η χρήση ονοματοδοσίας εντός αγκυλών πριν από τον διάλογο, β) η χρήση χαρακτηριστικών χρωμάτων για κάθε χαρακτήρα και γ) η τοποθέτηση υποτίτλων κοντά στον ομιλητή.

Ως αντικείμενο μελέτης επιλέχθηκε η ελληνική ταινία μικρού μήκους «Εβίβα», διάρκειας 15 περίπου λεπτών. Η ταινία πραγματεύεται την διαδρομή που κάνουν δύο φίλοι με το αυτοκίνητο μέχρι το χωριό του εκλιπόντος τρίτου μέλους της παρέας με σκοπό να παραστούν στην κηδεία του, καθώς και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους. Η ταινία γυρίστηκε το 2014 από τους Δημήτρη Νάκο και Αμέρισα Μπάστα. Πέρα από τους διαλόγους, οι οποίοι σε ορισμένες περιπτώσεις ήταν πυκνοί ή/και γρήγορα εναλλασσόμενοι, την ταινία πλαισιώνουν διάφορα είδη μουσικών κομματιών αλλά και περιβάλλοντες ήχοι, γεγονός που επέτρεψε τη μελέτη πολλών πτυχών του SDH υποτιτλισμού.

Οι χωροχρονικοί περιορισμοί για την κάλυψη των αναγκών του κοινού βασίστηκαν σε αυτούς που χρησιμοποιούνται στην πλατφόρμα streaming Netflix, όντας οι πλέον διαδεδομένοι υπότιτλοι στη βιομηχανία της μετάφρασης, και ορίστηκαν ως εξής:

Χαρακτήρες ανά δευτερόλεπτο: 15

Χαρακτήρες ανά σειρά υποτίτλου: 42

Μέγιστος αριθμός γραμμών ανά υπότιτλο: 2

Ελάχιστη διάρκεια υποτίτλου: 1 δευτερόλεπτο (1000 milliseconds)

Μέγιστη διάρκεια υποτίτλου: 6-7 δευτερόλεπτα (6000-7000 milliseconds)

Ελάχιστο κενό μεταξύ υποτίτλων: 1 καρέ (frame)

Από τους παραπάνω περιορισμούς που ορίστηκαν, η βασικότερη- αν όχι η μοναδική- διαφοροποίηση σε σύγκριση με τους απλούς υπότιτλους είναι ο αριθμός των χαρακτήρων ανά δευτερόλεπτο. Στην περίπτωση υποτίτλων για ανθρώπους χωρίς ακουστική αναπηρία, οι χαρακτήρες που θα εμφανίζονταν θα έφταναν έως και τους 20 ανά

δευτερόλεπτο. Αντίθετα, στην περίπτωση που εξετάζεται ο υποτιτλιστής είναι πιο περιορισμένος (15 χαρακτ. /δευ.), καθώς σύμφωνα με έρευνες που έχουν διεξαχθεί, κωφοί και άτομα με ακουστική αναπηρία έχουν συχνά μικρότερη ταχύτητα ανάγνωσης από ακούοντες. Το γεγονός αυτό πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη κατά τη δημιουργία ενός προϊόντος με σκοπό την κάλυψη των αναγκών τους.

6.3. Συμμετέχοντες

Για την παρούσα μελέτη προσεγγίστηκε ένα δείγμα συμμετεχόντων που πληρούσε συγκεκριμένα κριτήρια. Οι συμμετέχοντες ήταν ενήλικα άτομα, που μιλούσαν άπταιστα ελληνικά και είχαν από ελαφριάς μορφής ακουστική αναπηρία ως και πλήρη κώφωση. Η προσέλευσή τους έγινε μέσω επικοινωνίας με φορείς στήριξης, εκπαίδευσης και διαπαιδαγώγησης ατόμων με ακουστικές αναπηρίες, καθώς και μέσω διαδικτυακών διαφημίσεων και αναρτήσεων σε διαδικτυακά φόρουμ και σελίδες μέσω κοινωνικής δικτύωσης. Συνολικά 63 συμμετέχοντες παρακολούθησαν τα βίντεο και συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο.

Τα κριτήρια αποκλεισμού ήταν οποιαδήποτε οπτική αναπηρία ή/και μη γνώση της ελληνικής γλώσσας, που θα μπορούσε να επηρεάσει την ικανότητά τους να παρακολουθήσουν, να κατανοήσουν και να αξιολογήσουν αντικειμενικά το οπτικοακουστικό υλικό και τον υποτιτλισμό του. Μετά την εκδήλωση ενδιαφέροντος, οι δυνητικοί συμμετέχοντες ελέγχθηκαν ως προς την καταλληλότητα τους και έλαβαν τα έγγραφα συγκατάθεσης, μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Όσοι πληρούσαν τα κριτήρια ένταξης και παρείχαν υπογεγραμμένη συγκατάθεση συμπεριλήφθηκαν στη μελέτη.

6.4. Υλικά

Τα ερεθίσματα για τη μελέτη ήταν 3 βίντεο, το καθένα από τα οποία παρουσίαζε μία διαφορετική τεχνική υποτιτλισμού SDH: ονοματοδοσία, χρήση χρωμάτων και τοποθέτηση υποτίτλων. Τα βίντεο επιλέχθηκαν από μια σειρά ταινιών με βάση τη συνάφεια τους με το ερευνητικό ερώτημα και την αναπαράσταση των διαφορετικών τεχνικών υποτιτλισμού και λήφθηκε άδεια από τους παραγωγούς για την προβολή της σε κοινό.

Τα βίντεο παρουσιάστηκαν στους συμμετέχοντες μέσω της διαδικτυακής πλατφόρμας YouTube και προβλήθηκαν στον προσωπικό υπολογιστή του κάθε συμμετέχοντος.

Τα στοιχεία αναπτύχθηκαν με βάση προηγούμενες έρευνες σχετικά με τον υποτιτλισμό SDH και την αποτελεσματικότητά του και σχεδιάστηκαν για να ληφθεί η γνώμη των συμμετεχόντων σχετικά με την ποιότητα των διαφόρων τεχνικών υποτιτλισμού.

6.5. Διαδικασία

Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να παρακολουθήσουν τα βίντεο και στη συνέχεια να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο στο πλαίσιο μιας διαδικτυακής μελέτης. Τους δόθηκε ένας σύνδεσμος προς τον ιστότοπο της μελέτης, ο οποίος περιείχε τα βίντεο και το ερωτηματολόγιο.

Τα βίντεο περιείχαν ένα σύντομο απόσπασμα της ταινίας μικρού μήκους “Εβίβα”, με το κάθε βίντεο να παρουσιάζει μία από τις τρεις τεχνικές υποτιτλισμού. Το βίντεο με τη χρήση ονοματοδοσίας περιείχε μια απομαγνητοφώνηση του διαλόγου και άλλες σχετικές ηχητικές πληροφορίες (π.χ. ηχητικά εφέ, μουσική). Το βίντεο με τη χρήση χρωμάτων, χρησιμοποιούσε διαφορετικά χρώματα για τη διάκριση μεταξύ των ομιλητών και την επισήμανση σημαντικών πληροφοριών. Το βίντεο με την τοποθέτηση των υποτίτλων, παρουσίαζε υπότιτλους σε διαφορετικές θέσεις στην οθόνη για ευκολότερη και πιο γρήγορη διάκριση του ομιλητή. Ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να

παρακολουθήσουν κάθε βίντεο πριν προχωρήσουν στην αξιολόγηση της ποιότητας της τεχνικής υποτιτλισμού που χρησιμοποιήθηκε. Τους ζητήθηκε επίσης να παράσχουν γραπτά σχόλια σχετικά με τις αξιολογήσεις τους.

Το ερωτηματολόγιο αποτελούνταν από δύο μέρη. Το πρώτο μέρος περιείχε δημογραφικές ερωτήσεις, όπως η ηλικία, το φύλο, το μορφωτικό επίπεδο, το επίπεδο ακουστικής αναπηρίας των συμμετεχόντων καθώς και τις συνήθειές τους σχετικά με την παρακολούθηση οπτικοακουστικών προϊόντων. Το δεύτερο μέρος του ερωτηματολογίου περιείχε ερωτήσεις σχετικά με την ποιότητα των τριών τεχνικών υποτιτλισμού. Ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες α) να επιλέξουν την τεχνική που πληρούσε ορισμένα συγκεκριμένα κριτήρια όπως ευκολία κατανόησης, ταχύτητα, και πιστότητα υποτίτλων σε σχέση με τον προφορικό λόγο, β) να αξιολογήσουν την ποιότητα κάθε τεχνικής σε μια 5-βάθμια κλίμακα τύπου Likert, με το 1 να σημαίνει "κακή" και το 5 "εξαιρετική", γ) να αξιολογήσουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά της κάθε τεχνικής σε μια 10-βάθμια κλίμακα τύπου Likert, με το 1 να σημαίνει "κακή" και το 10 "εξαιρετική" και δ) να απαντήσουν (προαιρετικά) σε 3 ερωτήσεις ανοιχτού τύπου σχετικά με την τεχνική που προτιμούν.

6.6. Δεοντολογικές εκτιμήσεις

Η παρούσα μελέτη διεξήχθη σύμφωνα με τις δεοντολογικές κατευθυντήριες γραμμές που ορίζει η επιτροπή δεοντολογίας του Ιονίου Πανεπιστημίου. Οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν σχετικά με τον σκοπό και τη φύση της μελέτης, και λήφθηκε η συγκατάθεσή τους πριν από τη συμμετοχή τους. Ενημερώθηκαν, επίσης, ότι μπορούσαν να αποσυρθούν από τη μελέτη ανά πάσα στιγμή. Τα δεδομένα που συλλέχθηκαν διατηρήθηκαν εμπιστευτικά και η ταυτότητα των συμμετεχόντων δεν αποκαλύφθηκε.

6.7. Περιορισμοί

Υπάρχουν αρκετοί περιορισμοί στην παρούσα μελέτη. Πρώτον, το μέγεθος του δείγματος ήταν σχετικά μικρό, γεγονός που μπορεί να επηρεάσει τη δυνατότητα γενίκευσης των αποτελεσμάτων. Δεύτερον, οι συμμετέχοντες στρατολογήθηκαν από διαδικτυακές πηγές, οι οποίες ενδέχεται να μην είναι αντιπροσωπευτικές του γενικού πληθυσμού. Τρίτον, η μελέτη χρησιμοποίησε μέτρο αυτοαναφοράς, το οποίο μπορεί να υπόκειται σε μεροληψία και να μην αντικατοπτρίζει με ακρίβεια τις πραγματικές αντιλήψεις των συμμετεχόντων για τις τεχνικές υποτιτλισμού. Επιπλέον, το γεγονός ότι τα βίντεο που χρησιμοποιήθηκαν περιείχαν απόσπασμα της ταινίας και όχι ολόκληρο το οπτικοακουστικό προϊόν αποτελεί, επίσης, παράγοντα που μπορεί να οδηγήσει σε αποκλίσεις κατά την εξαγωγή των αποτελεσμάτων. Τέλος, η μελέτη χρησιμοποίησε ένα προσομοιωμένο περιβάλλον, το οποίο μπορεί να μην αποτυπώνει πλήρως την πραγματική εμπειρία θέασης των κωφών ή βαρήκοων ατόμων.

Παρά τους περιορισμούς αυτούς, η μελέτη αυτή παρέχει πολύτιμες πληροφορίες σχετικά με την ποιότητα των διαφόρων τεχνικών υποτιτλισμού SDH και τους παράγοντες που μπορεί να την επηρεάσουν. Τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης έχουν τη δυνατότητα να ενημερώσουν για την ανάπτυξη βέλτιστων πρακτικών για τον υποτιτλισμό SDH, γεγονός που θα μπορούσε να ενισχύσει την αποτελεσματικότητά του ως εργαλείο για να καταστεί το οπτικοακουστικό περιεχόμενο πιο προσβάσιμο.

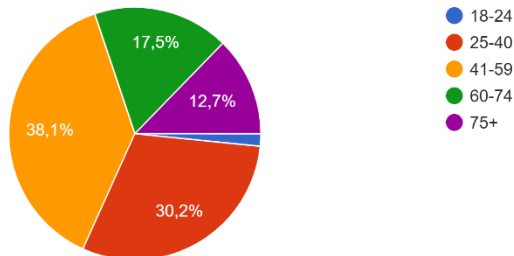
7. Ανάλυση δεδομένων

Τα δεδομένα που συλλέχθηκαν από το ερωτηματολόγιο αναλύθηκαν με τη χρήση περιγραφικής και επαγωγικής στατιστικής με τη χρήση του λογισμικού SPSS, μέσω του Google Forms. Υπολογίστηκαν ο μέσος όρος και η τυπική απόκλιση για τις αξιολογήσεις των τριών τεχνικών υποτιτλισμού και πραγματοποιήθηκαν t-tests για τη σύγκριση των αξιολογήσεων μεταξύ των τεχνικών. Παράλληλα, υπολογίστηκαν περιγραφικά στατιστικά στοιχεία για τα χαρακτηριστικά του δείγματος και τις απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο. Η επαγωγική στατιστική χρησιμοποιήθηκε για την ανάλυση της σχέσης μεταξύ της τεχνικής υποτιτλισμού και των αξιολογήσεων ποιότητας. Τα γραπτά σχόλια αναλύθηκαν με τη χρήση ανάλυσης περιεχομένου, με τον εντοπισμό και την κωδικοποίηση θεμάτων και προτύπων που προέκυψαν από τα σχόλια. Τέλος, πραγματοποιήθηκαν πρόσθετες αναλύσεις (π.χ. αναλύσεις υποομάδων) εφόσον κρίθηκε σκόπιμο.

7.1. Δημογραφικά Χαρακτηριστικά και Γενικές Ερωτήσεις

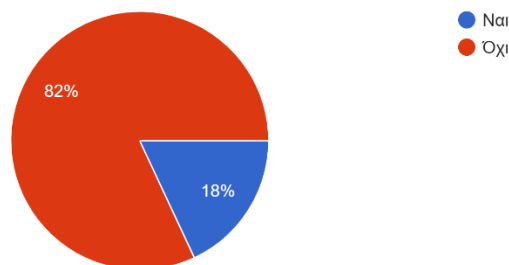
Παρακάτω παρουσιάζονται λεπτομερώς τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου, όπως αυτά διαμορφώθηκαν από τις απαντήσεις των συνολικά 63 συμμετεχόντων. Από το σύνολο των συμμετεχόντων το 57,1% ήταν γυναίκες ενώ το 42,9% ήταν άντρες. Οι ερωτηθέντες ανήκαν σε μεγάλο εύρος ηλικιών με την πλειοψηφία να ανήκει στην ηλικιακή ομάδα των 41-59 ετών (38,1%). Αμέσως μετά, το 30,2% των συμμετεχόντων ήταν από 25-40 ετών. Τα άτομα με ηλικίες μεταξύ 60 έως 74, από 75 ετών και πάνω και 18-24 ετών αντιπροσώπευαν ποσοστά κάτω του 20%.

Ηλικία
63 απαντήσεις

Συνεχίζοντας με τις ερωτήσεις δημογραφικού ενδιαφέροντος, οι απαντήσεις των συμμετεχόντων έδειξαν, ότι στην πλειοψηφία τους είχαν ως ανώτερο επίπεδο εκπαίδευσης τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, όντας κάτοχοι Απολυτηρίου Λυκείου, με ποσοστό 35,5%. Το 30,6% των συμμετεχόντων είχαν ως ανώτερο επίπεδο εκπαίδευσης την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Το 22,6% εκ των ερωτηθέντων ήταν κάτοχοι Πτυχίου ΑΕΙ, ΤΕΙ, ενώ ένα 11% είχε διακριθεί με Μεταπτυχιακό Τίτλο. Είναι σημαντικό να σημειωθεί, σχετικά με την εκπαίδευση των ατόμων, στην συντριπτική τους πλειοψηφία (82%) τα άτομα απάντησαν αρνητικά στην ερώτηση αν έχουν φοιτήσει σε ειδικό σχολείο κωφών/βαρήκοων.

Έχετε φοιτήσει/εκπαιδευτεί σε ειδικό σχολείο κωφών/βαρήκων;
61 απαντήσεις

Σχετικά με την εργασιακή τους κατάσταση, οι τρεις κύριες ομάδες που διαμορφώθηκαν ήταν οι εξής: Άτομα που βρίσκονται σε θέση πλήρους απασχόλησης, σε ποσοστό 33,3%, άτομα που έχουν συνταξιοδοτηθεί, με το ποσοστό να κυμαίνεται στο 30,2% και άτομα που εργάζονται ως ελεύθεροι επαγγελματίες, σε ποσοστό 20,6%. Άλλες εργασιακές καταστάσεις (ανεργία, φοιτητής/τρια ή σπουδαστής/τρια, σε αναζήτηση εργασίας, εργασία μερικής απασχόλησης και άλλο) συγκέντρωσαν ποσοστά κάτω του 10%.

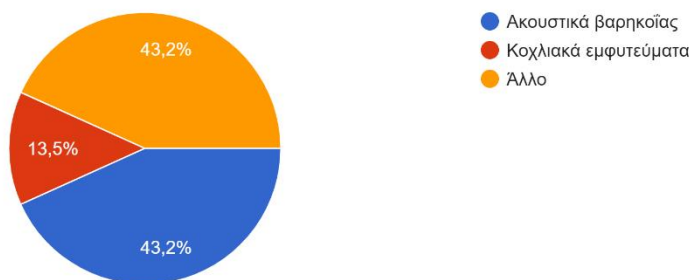
Το τελευταίο μέρος των δημογραφικών ερωτήσεων αφορούσε ερωτήσεις σχετικές με την εμπειρία της απώλειας ακοής ή βαρηκοΐας. Οι περισσότεροι εκ των συμμετεχόντων (28,6%) χαρακτήρισαν τον βαθμό της ακουστικής τους απώλειας ως μέτριο. Το 19% των απαντήσεων αντιπροσώπευαν τα άτομα που χαρακτήρισαν την ακουστική τους απώλεια ως ήπια, και στο ίδιο ποσοστό κυμάνθηκε και ο χαρακτηρισμός «πολύ ήπια». Το 17,5% των συμμετεχόντων απάντησαν πως βιώνουν σοβαρή ακουστική απώλεια, ενώ το 9,5% ολική κώφωση.

Σε ποσοστό 28% οι ερωτηθέντες απάντησαν ότι η απώλεια της ακοής τους επήλθε από την γέννηση τους έως και 3 ετών. Για το 9,5% εντοπίζεται η απώλεια της ακοής σε παιδική ή εφηβική ηλικία, από 4 έως 19 ετών. Σε ποσοστό 34,9% τα άτομα απάντησαν ότι η έναρξη απώλειας ακοής τους συνέβη από τη δεύτερη δεκαετία της ζωής τους και έπειτα, από 20 έως 54 ετών. Το ένα τέταρτο των ερωτηθέντων (25,4%) απάντησαν ότι η έναρξη απώλειας ακοής συνέβη μεταξύ των ηλικιών 55 και 74. Τέλος, ένα 1% αντιπροσωπεύει την απώλεια ακοής που ξεκινά στην τρίτη ηλικία, 75+ ετών.

Οι περισσότεροι συμμετέχοντες, σε ποσοστό 66,1% δεν χρησιμοποιούν κάποιο ακουστικό βοήθημα. Για το υπόλοιπο 33,9% που απάντησε πως χρησιμοποιεί, το βοήθημα επιλογής ήταν κυρίως τα ακουστικά βαρηκοΐας κατά 43,2%. Στο ίδιο ποσοστό κυμάνθηκε και απάντηση πως επιλέγουν κάτι άλλο ως ακουστικό βοήθημα, ενώ μόλις το 13,5% απάντησε πως επιλέγει τα κοχλιακά εμφυτεύματα.

Είδος ακουστικού βοηθήματος

37 απαντήσεις

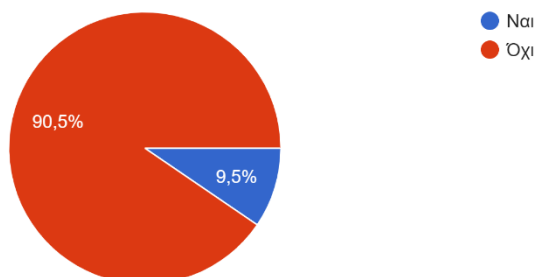
Η ομιλούμενη γλώσσα αποτελούσε για το 68,9% του δείγματος το κύριο μέσο επικοινωνίας. Σε κοντινά ποσοστά, 27,9% και 24,6%, κυμάνθηκαν η παράλληλη χρήση νοηματικής γλώσσας και προφορικού λόγου και η χρήση χειλεανάγνωσης αντίστοιχα, ως κύρια μέσα επικοινωνίας των ατόμων. Αποκλειστικά την ελληνική νοηματική γλώσσα απάντησε πως χρησιμοποιεί σχεδόν το 10% των συμμετεχόντων.

Σε πιο στοχευμένη για την χειλεανάγνωση ερώτηση, τα αποτελέσματα έδειξαν πως τα άτομα δεν την χρησιμοποιούν στην καθημερινότητά τους, στην πλειοψηφία τους και συγκεκριμένα στο 38,1%, έναντι του 17,5% που δήλωσε πως τη χρησιμοποιεί πολύ συχνά. Ένα 20% δήλωσε πως επικοινωνεί κατά αυτόν τον τρόπο σε μέτρια συχνότητα και ένα 23,8% σε μικρή συχνότητα.

Το μέρος των δημογραφικών ερωτήσεων ολοκληρώθηκε με δυο ερωτήσεις κατά τις οποίες θα εξακριβωνόταν, αν οι συμμετέχοντες αντιμετωπίζουν επιπλέον εμπόδια ικανά να δυσχεραίνουν την ανάγνωση υποτίτλων, όπως η ύπαρξη κάποιου προβλήματος όρασης, η ύπαρξη μαθησιακών δυσκολιών ή η μη εξοικείωση με την Ελληνική γλώσσα. Το 71,4% των ατόμων διέθεταν κάποιο πρόβλημα όρασης με τα κύρια να είναι η πρεσβυωπία (33,3%), και η μυωπία (28,6%). Άλλα προβλήματα όρασης όπως αστιγματισμός, γλαύκωμα κυμαίνονταν στο 12%. Σχεδόν το σύνολο των απαντήσεων, ωστόσο, έδειξε πως τα άτομα δεν συναντούν δυσκολίες κατά την ανάγνωση/αποκωδικοποίηση του γραπτού λόγου.

Συναντάτε δυσκολίες κατά την ανάγνωση/αποκωδικοποίηση του γραπτού λόγου είτε λόγω μαθησιακών δυσκολιών (πχ. δυσλεξία, δυσαναγνώ... λόγω μη εξοικείωσης με την Ελληνική γλώσσα;

63 απαντήσεις

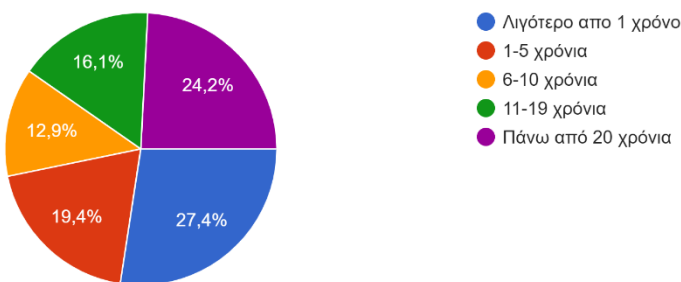

Το δεύτερο μέρος του ερωτηματολογίου αφορούσε ερωτήσεις γενικών πληροφοριών, γύρω από τις συνήθειες θέασης οπτικοακουστικού υλικού των συμμετεχόντων. Το κύριο μέσο θέασης αναδείχθηκε η τηλεόραση, με ποσοστό 73%. Τα διαδικτυακά μέσα αναπαραγωγής βίντεο και οι πλατφόρμες streaming ήρθαν αμέσως μετά, με

κοντινά ποσοστά, της τάξεως του 58,7% και του 49,2% αντίστοιχα. Ένα σημαντικό ποσοστό της τάξεως του 28,6% επέλεξε τον κινηματογράφο ως κύριο μέσο παρακολούθησης οπτικοακουστικού υλικού.

Σχετικά με το πόσο καιρό γίνεται η χρήση υποτίτλων από τα άτομα, οι δυο απολύτως διαφορετικές απαντήσεις στην ερώτηση, ήταν αυτές που έλαβαν τα μεγαλύτερα ποσοστά. Σημαντικό είναι επίσης να σημειωθεί ότι τα δυο αυτά ποσοστά είναι συγκρίσιμα. Συγκεκριμένα, το 27,1% χρησιμοποιεί τους υπότιτλους λιγότερο από ένα έτος και το 24,2% τους χρησιμοποιεί πάνω από 20 χρόνια, φανερώνοντας πως στην έρευνα αυτή συμμετείχαν κυρίως είτε παλιοί, είτε πολύ καινούριοι χρήστες υποτίτλων SHD. Τα ενδιάμεσα χρονικά διαστήματα καλύφθηκαν από ποσοστά μικρότερα του 20%.

Πόσον καιρό χρησιμοποιείτε υποτίτλους
62 απαντήσεις

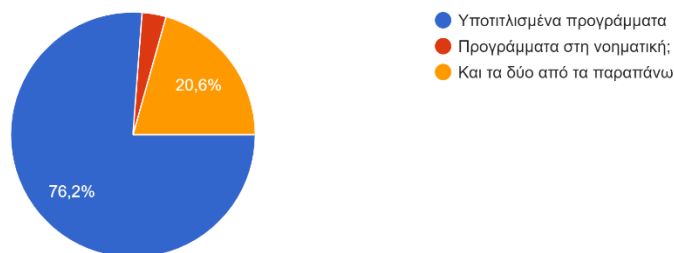

Το 39,7% των ερωτηθέντων θα χαρακτήριζε την ποιότητα των υποτίτλων για κωφούς και βαρήκοους στην Ελλάδα, ως μέτρια. Ένα 17,5% απάντησε πως βρίσκει τους υπότιτλους πολύ καλούς ποιοτικά. Ένα 15,9% τους θεωρεί απλά καλούς και ένα άλλο ίδιο ποσοστό ανεπαρκείς. Το εναπομείναν 11,1% απάντησε πως θα χαρακτήριζε τους υπότιτλους επαρκείς ποιοτικά.

Στην πορεία εξετάστηκε η διάρκεια παρακολούθησης οπτικοακουστικού υλικού. Η συχνότερη απάντηση (33,3%) ήταν ότι τα άτομα παρακολουθούν οπτικοακουστικό υλικό 1 με 2 ώρες την ημέρα. Αμέσως μετά ακολούθησε η απάντηση «λιγότερο από 1 ώρα» (19%). 3 με 4 ώρες και 2 με 3 ώρες ημερησίως ήταν οι αμέσως μετά δημοφιλέστερες απαντήσεις με τα ποσοστά τους να κυμαίνονται κοντά στο 15%. Ένα 9,5% δήλωσε πως παρακολουθεί ημερησίως πάνω από 4 ώρες και ένα 6,3% απάντησε πως δεν καταναλώνει καθόλου οπτικοακουστικό περιεχόμενο.

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων, σε ποσοστό 76,2%, επέλεξε την παρακολούθηση προγραμμάτων με υποτιτλισμό έναντι αυτών με ταυτόχρονη διερμηνεία στη νοηματική, ως την προσωπική του προτίμηση. Αξίζει να σημειωθεί ότι σε ένα δείγμα 63 ατόμων των δημογραφικών χαρακτηριστικών που παρουσιάστηκαν παραπάνω, δύο από αυτά αναρωτήθηκαν και ίσως ξαφνιάστηκαν με την ιδέα της ταυτόχρονης διερμηνείας στην νοηματική επιλέγοντας το πεδίο «Προγράμματα στη νοηματική», στην συγκεκριμένη ερώτηση.

Προτιμάτε να παρακολουθείτε προγράμματα με υποτίτλισμό ή με ταυτόχρονη διερμηνεία στη νοηματική γλώσσα;
63 απαντήσεις

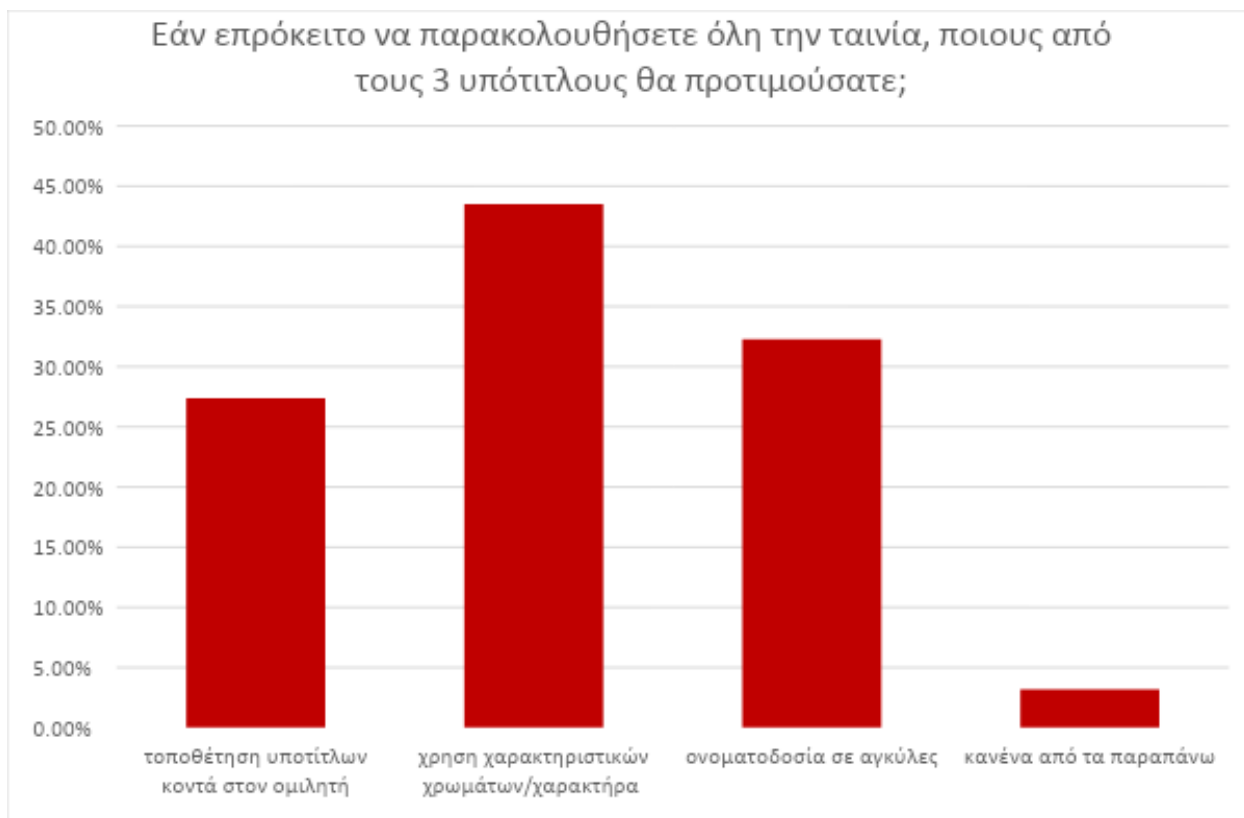
Το δημοφιλέστερο είδος προγράμματος που δήλωσε το δείγμα ατόμων ότι παρακολουθεί με υποτίτλους, ήταν οι ταινίες και οι σειρές, σε ποσοστό 68,3%. Το δεύτερο υψηλότερο ποσοστό, αλλά πολύ χαμηλότερα στο 14,3%, αντιστοιχούσε στην προτίμηση των ενημερωτικών και ψυχαγωγικών εκπομπών. Το τρίτο υψηλότερο ποσοστό, δηλαδή 11,1% αντιπροσώπευε την προτίμηση χρήσης υποτίτλων σε ειδησεογραφικά προγράμματα.

Το δεύτερο μέρος του ερωτηματολογίου ολοκληρώθηκε με μια σημαντική ερώτηση που θα εισήγαγε τους συμμετέχοντες στο τρίτο μέρος του, αυτό της αξιολόγησης των υποτίτλων. Συγκεκριμένα, οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν με βάση ποια κριτήρια αξιολογούν την ποιότητα των υποτίτλων, γενικά. Το μεγαλύτερο μέρος τους, βρίσκει πολύ σημαντικό στην ποιότητα των υποτίτλων τον καλό συγχρονισμό με την εικόνα και την ταχύτητα τους, σε ποσοστά 61,9% και 47,6% αντίστοιχα, κριτήρια σημαντικά και για άτομα χωρίς απώλεια ακοής. Ακολουθεί σε ποσοστό 41,3% το μερίδιο των απαντήσεων που θέλουν την αξιοπιστία μεταφοράς λεκτικών και ακουστικών πληροφοριών ως το επικρατέστερο κριτήριο ποιότητας των υποτίτλων. Τέλος, η αναγνωσιμότητα ως κύριο κριτήριο ποιότητας επιλέχθηκε από το 38,1% των συμμετεχόντων.

7.2. Αξιολόγηση Υποτίτλων

Στο τελικό μέρος του ερωτηματολογίου περιέχονταν ερωτήσεις, μέσω των οποίων οι θεατές του οπτικοακουστικού υλικού έπρεπε να αξιολογήσουν την ποιότητα των τριών τεχνικών SDH υποτίτλισμού, με τους οποίους ήρθαν σε επαφή μέσω των βίντεο.

Η εναρκτήρια ερώτηση, αφορούσε την γενική εντύπωση που άφησε κάθε τεχνική στους θεατές. Στην ερώτηση ποιους υποτίτλους θα προτιμούσαν αν επρόκειτο να παρακολουθήσουν ολόκληρη την ταινία, οι συμμετέχοντες έδειξαν σαφή προτίμηση, με ποσοστό 43,5%, στην τεχνική υποτίτλισμού του δεύτερου βίντεο, το οποίο αντιστοιχεί στην χρήση χαρακτηριστικών χρωμάτων για κάθε χαρακτήρα. Δεύτερη σε προτίμηση ήρθε η τεχνική της χρήσης ονοματοδοσίας εντός αγκυλών πριν το διάλογο, με ποσοστό 32,3%, ενώ τελευταία σε προτίμηση, με 27,4%, ήρθε η τεχνική που παρουσιαζόταν στο πρώτο βίντεο, δηλαδή αυτή της τοποθέτησης των υποτίτλων κοντά στον ομιλητή. Το 3,2% των συμμετεχόντων απέρριψε το σύνολο των παρουσιαζόμενων τεχνικών υποτίτλισμού, δηλώνοντας ότι δεν θα επέλεγε κανέναν για να παρακολουθήσει ολόκληρη την ταινία.

Οι υπότιτλοι τοποθέτησης των υποτίτλων κοντά στον ομιλούντα, του πρώτου βίντεο, διαμόρφωσαν κυρίως τρεις εντυπώσεις: κρίθηκαν κατά σχεδόν το ένα τέταρτο των συμμετεχόντων ως «πολύ καλοί». Ένα άλλο τέταρτο τους αξιολόγησε ως «καλούς» και ένα τρίτο ως «επαρκείς». Το κοινό φάνηκε διχασμένο, με απαντήσεις που κρίνουν την γενική ποιότητα κάτω του μετρίου σε σημαντικό ποσοστό.

Οι υπότιτλοι χαρακτηριστικών χρωμάτων, που παρουσιάστηκαν στο δεύτερο βίντεο, κρίθηκαν κατά κύριο λόγο ως «καλοί», σε ποσοστό 41,9%. Σε μικρότερο ποσοστό, 24,2%, χαρακτηρίστηκαν ως «μέτριοι», ενώ σχεδόν ένα 20% τους χαρακτήρισε ως «πολύ καλούς». Οι αρνητικότερες γενικές εντυπώσεις απέσπασαν μικρότερα ποσοστά κοντά στο 10%, επομένως θα λέγαμε ότι η εντύπωση για την χρήση χρώματος ανά χαρακτήρα ήταν θετικότερη, μέχρι στιγμής.

Ανάλογες κριτικές απέσπασε και η χρήση ονοματοδοσίας σε αγκύλες. Η ποσοστιαία ανάλυση των απαντήσεων, έδειξε πως η γενικότερη εντύπωση των υποτίτλων χρώματος και ονοματοδοσίας είναι συγκρίσιμη, εφόσον τα ποσοστά είναι παρόμοια. Συγκεκριμένα, η πλειοψηφία σε ποσοστό 38,7% χαρακτήρισε τους υπότιτλους «καλούς», αμέσως μετά ακολούθησε ο χαρακτηρισμός «μέτριοι», με 30,6%, ενώ ένα σημαντικό ποσοστό της τάξεως του 17,7% τους έκρινε ως «πολύ καλούς». Η γενικότερη εντύπωση θα μπορούσε και σε αυτή την περίπτωση να χαρακτηριστεί ως θετική.

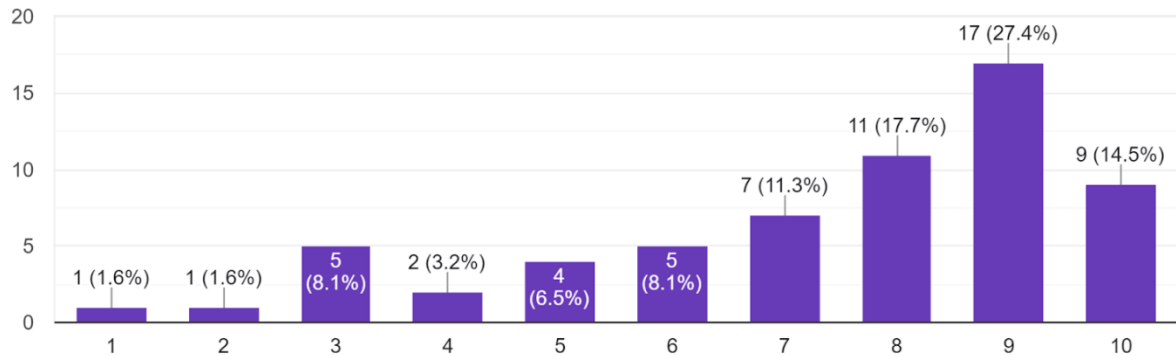
Η σύγκριση των γενικών εντυπώσεων των τριών τεχνικών μπορεί να γίνει πιο σαφής από τα παρακάτω γραφήματα.

Με άξονες τη γλωσσική σαφήνεια και την ταχύτητα ζητήθηκε να γίνει η αξιολόγηση της κάθε τεχνικής μεμονωμένα, βαθμολογώντας τές σε κλίμακα από το 1 (χειρίστη βαθμολογία) έως το 10 (βέλτιστη βαθμολογία). Από τα δεδομένα αυτά προέκυψε, πως η αξιολόγηση των υποτίτλων τοποθέτησης και υποτίτλων χρώματος εμφανίζουν κοινή ποιότητα με βάση τα συγκεκριμένα κριτήρια, σε αντίθεση με την γενικότερη εντύπωση που διερευνήθηκε προηγουμένως, όπου τα αποτελέσματα υποτίτλων χρώματος και υποτίτλων ονοματοδοσίας σε αγκύλες προσομοιάζαν.

Συγκεκριμένα παρατηρήθηκε ότι οι υποτίτλοι τοποθέτησης βαθμολογήθηκαν από την πλειοψηφία (27,4%) για την γλωσσική τους σαφήνεια με 9. Οι αμέσως δημοφιλέστερες βαθμίδες ήταν το 8 και το 10, ενώ από τη βαθμίδα 6 και χαμηλότερα τα ποσοστά ήταν μικρότερα του 10%. Το trend ακολουθήθηκε και στην περίπτωση των χαρακτηριστικών χρωμάτων, με τα ποσοστά να εμφανίζουν αυξητική τάση προς την πλευρά των υψηλότερων βαθμολογιών της κλίμακας. Πιο αναλυτικά σχεδόν το ένα τέταρτο (21%) βαθμολόγησε την γλωσσική σαφήνεια με 8 και ένα άλλο ίδιο ποσοστό με 10.

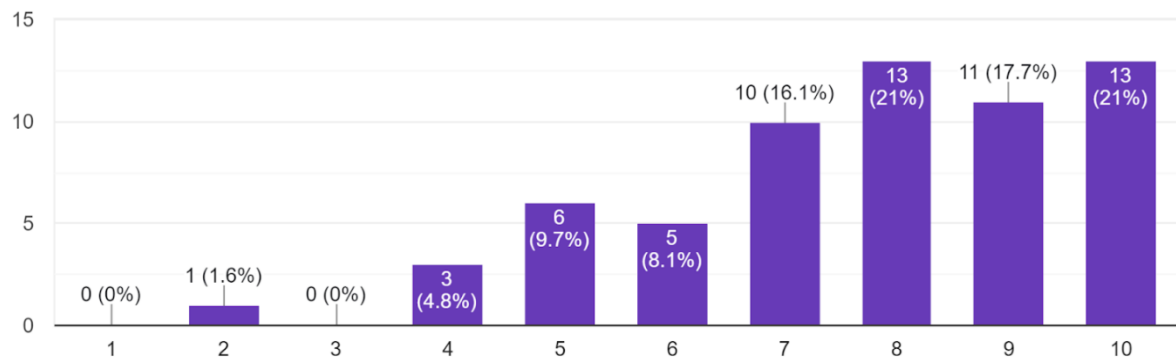
Βαθμολογήστε τη γλωσσική σαφήνεια των υποτίτλων του Βίντεο 1.

62 responses

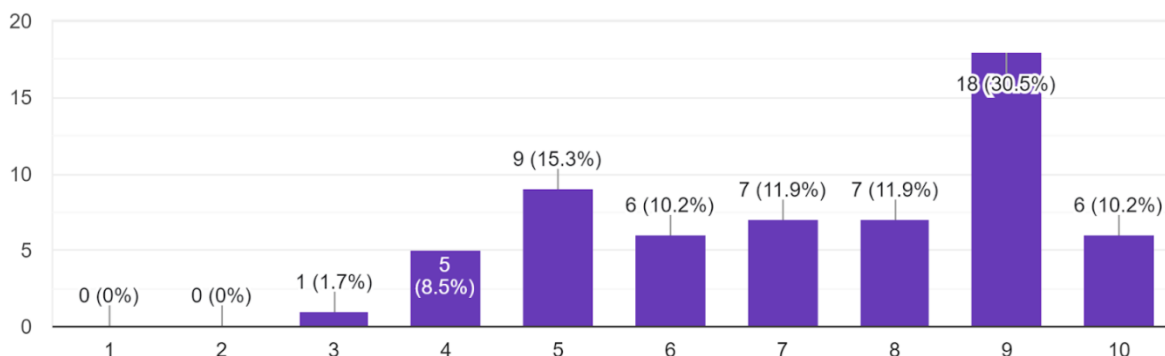
Βαθμολογήστε τη γλωσσική σαφήνεια των υποτίτλων του Βίντεο 2.

62 responses

Βαθμολογήστε τη γλωσσική σαφήνεια των υποτίτλων του Βίντεο 3.

59 responses

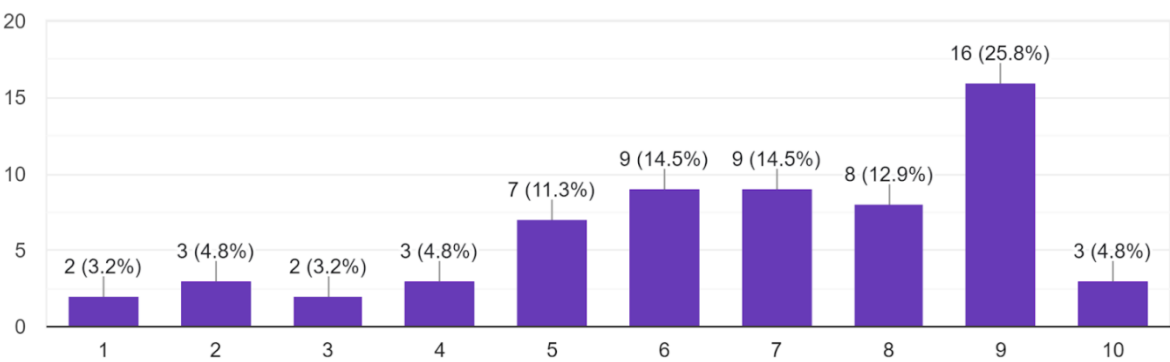
Παρατηρείται, λοιπόν, διχασμός απόψεων για τις τεχνικές των δυο πρώτων βίντεο (τοποθέτησης και χαρακτηριστικού χρώματος με σειρά εμφάνισης), με καμία βαθμίδα να μην συγκεντρώνει απαντήσεις κατά 30%. Η μεγαλύτερη ομοφωνία ως προς τη βαθμολογία της γλωσσικής σαφήνειας παρατηρήθηκε για την τεχνική ονοματοδοσίας σε αγκύλες πριν το διάλογο. Κατά 30,5% τα άτομα βαθμολόγησαν την ποιότητα της γλωσσικής σαφήνειας με 9, ενώ οι υπόλοιπες βαθμολογίες μοιράζονταν ποσοστά της τάξεως του 10%. Ωστόσο σε αυτή την περίπτωση παρουσιάζεται σημαντικότερο ποσοστό μέτριας βαθμολογίας (βαθμολογία 5 κατά 15,3%) σε σχέση με τις δυο προηγούμενες τεχνικές.

Υπολογίζοντας τον μέσο όρο των βαθμολογιών για την γλωσσική σαφήνεια με περεταίρω επεξεργασία των δεδομένων, πάντως, οι τρεις τεχνικές αποδείχτηκαν όμοιες σε ποιότητα. Η τοποθέτηση υποτίτλων κοντά στον ομιλητή είχε μέσο όρο βαθμολογίας 7,35 μονάδες, η χρήση χρωμάτων ανά χαρακτήρα είχε μέσο όρο βαθμολογίας 7,69 μονάδες και η ονοματοδοσία σε αγκύλες είχε 7,3 μονάδες.

Σχετικά με την βαθμολόγηση της ταχύτητας, για την τεχνική τοποθέτησης υποτίτλων κοντά στον ομιλητή, παρατηρήθηκε η μεγαλύτερη διχογνωμία. Το ένα τέταρτο των ερωτηθέντων βαθμολόγησε την ταχύτητα σχεδόν άριστη με 9 και οι υπόλοιπες βαθμίδες μοιράζονταν κοντινά ποσοστά. Είναι χαρακτηριστικό πάντως ότι σε αυτή την περίπτωση συναντάται ποσοστό κοντά στο 10% από την βαθμίδα του 5, ενώ όπως θα δούμε στην συνέχεια, τα σημαντικά ποσοστά ξεκινούν από υψηλότερες βαθμολογίες για τις υπόλοιπες τεχνικές.

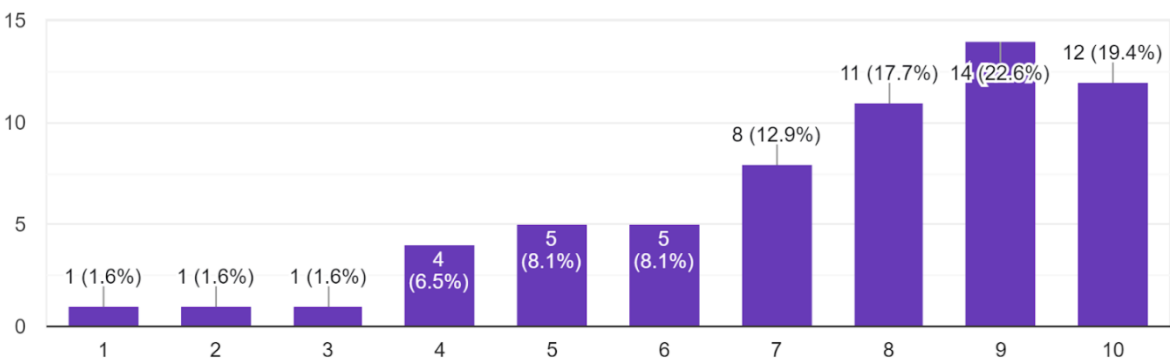
Βαθμολογήστε την ταχύτητα των υποτίτλων του Βίντεο 1.

62 responses

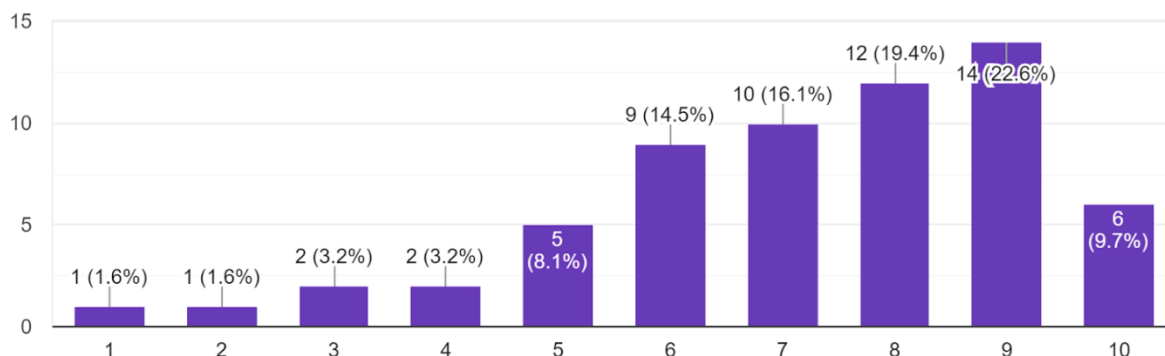
Βαθμολογήστε την ταχύτητα των υποτίτλων του Βίντεο 2.

62 responses

Βαθμολογήστε την ταχύτητα των υποτίτλων του Βίντεο 3.

62 responses

Όπως φαίνεται στα διαγράμματα, οι ταχύτητες υποτίτλων χαρακτηριστικών χρωμάτων βαθμολογήθηκαν και αυτές από την πλειοψηφία με 9, κατά 22,6%. Στη συγκεκριμένη περίπτωση σημειώθηκαν μεγαλύτερα ποσοστά από την βαθμίδα 7 και άνω, με χαρακτηριστικό το ποσοστό της βαθμίδας 10 στο 19,4%, το οποίο μπορεί να θεωρηθεί συγκρίσιμο με αυτό της βαθμίδας 9. Με μια πρώτη ματιά των δεδομένων, λοιπόν, τα άτομα χαρακτήρισαν την ποιότητα της ταχύτητας των υποτίτλων χρώματος κυρίως ως σχεδόν άριστη και άριστη, όπως φαίνεται και από το παρακάτω διάγραμμα.

Τέλος, για την ονοματοδοσία σε αγκύλες, το κοινό βρέθηκε να συμφωνεί στην πλειοψηφία του και σε αυτή την περίπτωση με την βαθμολογία 9 κατά 22,6%. Η δεύτερη κατά πλειοψηφία άποψη ήταν αυτή που ήθελε τους υπότιτλους ονοματοδοσίας να κρίνονται με 8 βαθμούς, ως προς την ταχύτητά τους, με ποσοστό 19,4%. Στην προκειμένη περίπτωση τα σημαντικά ποσοστά ξεκινούν από χαμηλότερη βαθμίδα, αυτή των 6 βαθμών. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι οι δυο τελευταίες τεχνικές, χρώματος και ονοματοδοσίας, απέσπασαν ίδια ποσοστά στις δυο πρώτες τους θέσεις.

Ο μέσος όρος βαθμολογίας για τον χαρακτηρισμό της ταχύτητας υπολογίστηκε και σε αυτή την περίπτωση, ώστε να αξιολογηθούν πιο εύκολα τα δεδομένα. Η ταχύτητα υποτίτλων στην περίπτωση τοποθέτησης κοντά στον ομιλητή σημείωσε μέσο όρο βαθμολογίας 6,7. Η τεχνική χαρακτηριστικού χρώματος υποτίτλων αναδείχθηκε η πιο ποιοτική ως προς την ταχύτητα, με μέσο όρο βαθμολογίας 7,53 και τέλος, η χρήση ονοματοδοσίας σε αγκύλες είχε μέσο όρο 7,22 μονάδες.

Εφόσον αξιολογήθηκε η γενικότερη εντύπωση κάθε περίπτωσης μεμονωμένα, έγιναν παραπάνω ερωτήσεις, που θα μετέφεραν περισσότερα στοιχεία για την συνολική εμπειρία θέασης των συμμετεχόντων, συγκρίνοντας αυτή τη φορά τις τρεις τεχνικές μεταξύ τους στην ίδια ερώτηση.

Πάνω από τους μισούς ερωτηθέντες, συγκεκριμένα το 57,4%, απάντησαν πως η χρήση χαρακτηριστικών χρωμάτων για κάθε χαρακτήρα, ήταν ο πιο βοηθητικός τρόπος για να αναγνωρίζουν ποιος χαρακτήρας της ταινίας έπαιρνε τον λόγο. Ακολούθησε η τεχνική τοποθέτησης, με ποσοστό 34,4%, και ως τελευταία προτίμηση για την εύκολη αναγνώριση του ομιλητή αναδείχθηκε η ονοματοδοσία σε αγκύλες, με ποσοστό 23%. Το ίδιο trend ακολουθήθηκε και στην αξιολόγηση της ποιότητας ως προς την πιστότητα μεταφοράς λεκτικών και ακουστικών πληροφοριών. Η πιο αξιολογική κρίθηκε και σε αυτή την περίπτωση η χρήση χρωμάτων ανά χαρακτήρα, με ποσοστό 42,6%. Κατά 30% αναδείχθηκε ικανοποιητική ως προς την πιστότητα η τοποθέτηση των υποτίτλων κοντά στον ομιλητή και τελευταία ήρθε η ονοματοδοσία σε αγκύλες με ποσοστό 26,2%. Εξετάζοντας, λοιπόν, το trend των στατιστικών στοιχείων που προκύπτει από δυο ερωτήσεις σχετικά με την νοηματική απόδοση, φανερώνεται ότι η χρήση διαφορετικού χρώματος ανά χαρακτήρα ήταν η επιτυχέστερη να μεταφέρει όχι μόνο ποιος μιλάει αλλά και τι λέει, άρα και το νοηματικό περιεχόμενο της εκτυλισσόμενης σκηνής.

Ένα πολύ θετικό δεδομένο, το οποίο προκύπτει από την παρούσα διαδικασία είναι, ότι οι υπότιτλοι διαφορετικών τεχνικών στο σύνολό τους ήταν λειτουργικοί και ικανοί να εκπληρώσουν τον ρόλο τους. Στην συντριπτική τους πλειοψηφία, με ποσοστά μεγαλύτερα του 60%, τα άτομα απάντησαν πως δεν υπήρχαν βίντεο στα οποία δεν πρόλαβαν να διαβάσουν όλους τους υπότιτλους, σε όλα τα δείγματα ήταν ξεκάθαρο ποιος χαρακτήρας μιλούσε και τέλος κανένα βίντεο δεν είχε ελλειπείς ως προς το νόημά τους υπότιτλους. Ο ρόλος των υποτίτλων ως προς την απόδοση του νοήματος, αποδείχθηκε ο πιο εκπληρωμένος, αφού το 86,9% ήταν ικανοποιημένο και από τα τρία βίντεο.

Αξιοσημείωτα, ωστόσο, είναι τα εξής δεδομένα, τα οποία εξετάζουν άλλες πτυχές της ποιότητας, αν θέσουμε τις τεχνικές υποτιτλισμού σε αναμεταξύ τους σύγκριση: Η ταχύτητα υποτίτλων επηρέασε την ποιότητα αρνητικά στην περίπτωση των υποτίτλων τοποθέτησης. Στην ερώτηση «Υπήρχε κάποιο βίντεο στο οποίο δεν προλάβατε να διαβάσετε όλους τους υπότιτλους;» η τεχνική τοποθέτησης απέσπασε το μεγαλύτερο ποσοστό επιλογής, συγκεκριμένα 21% έναντι 5% και 15% των άλλων δυο τεχνικών. Μεταξύ των τριών, η τεχνική ονοματοδοσίας σε αγκύλες αναδείχθηκε η λιγότερο σαφής ως προς το ποιος χαρακτήρας μιλούσε, σε σχέση με τις άλλες δυο τεχνικές, αποσπώντας το 18% των ψήφων σε σχέση με το 13,1% και το 3,3% των άλλων δυο τεχνικών.

7.3. Ερωτήσεις Ανοικτού Τύπου

Στο τέλος του ερωτηματολογίου, διατυπώθηκαν προς απάντηση δύο ερωτήσεις ανοικτού τύπου, με σκοπό να γίνουν περισσότερο ξεκάθαρα τα κριτήρια των συμμετεχόντων, με βάση τα οποία διαμορφώθηκαν οι απαντήσεις τους. Από τις απαντήσεις ανοικτού τύπου θα μεταφερθεί σε αυτή την υποενότητα, η βασική εντύπωση που σχηματίστηκε και θα συζητηθούν ορισμένες μεμονωμένες απαντήσεις, που εμφάνισαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Πρέπει να σημειωθεί ότι από τους συνολικά 63 συμμετέχοντες στην έρευνα, μόνο οι 24 προχώρησαν στην διατύπωση απαντήσεων ανοικτού τύπου.

Οι περισσότεροι συμμετέχοντες δήλωσαν, πως το βασικό κριτήριο που αναδείκνυε βολικότερο στην παρακολούθηση έναν από τους τύπους υποτίτλων, ήταν η εύκολη διάκριση του ποιος είχε τον λόγο. Επομένως αυτό ήταν και το κύριο κριτήριο των ατόμων, βάσει του οποίου διαμορφώθηκε η προτίμησή τους. Όπως χαρακτηριστικά ανέφερε ένας εκ των συμμετεχόντων «Προτιμάω τους υπότιτλους χαρακτηριστικού χρώματος, με βοηθάει να καταλάβω άμεσα ποιος χαρακτήρας μιλάει.», άποψη την οποία ασπάζονταν συνολικά επτά από τα είκοσιτέσσερα άτομα.

Σημαντικό ρόλο στην αξιολόγηση των υποτίτλων έπαιξε, κατά κοινή ομολογία, και η ευκρίνειά τους. Συχνά ήταν τα σχόλια που έκαναν λόγο για «οπτική ευκρίνεια», «καθαρούς υπότιτλους», ή «ευδιάκριτους υπότιτλους», ως προϋποθέσεις για να θεωρηθούν οι υπότιτλοι προτιμητέοι. Επίσης, δεν έλειπαν τα σχόλια που αξιολόγησαν το μέγεθος της γραμματοσειράς, η οποία αν και αποτελεί βασικό στοιχείο για να χαρακτηριστούν οι υπότιτλοι ενός οπτικοακουστικού προϊόντος ευδιάκριτοι ή μη, δεν εξετάζονταν ως ποιοτικό χαρακτηριστικό.

Οι «υποστηρικτές» των υποτίτλων ονοματοδοσίας, φάνηκαν μέσα από τα σχόλιά τους ως οι πιο απόλυτοι. Η προτίμησή τους προς τη συγκεκριμένη τεχνική, σύμφωνα με τα σχόλια, είχαν για ορισμένους να κάνουν με τις μέχρι τώρα συνήθειες τους. Αυτό σημαίνει πως ανεξάρτητα από τα ποιοτικά του χαρακτηριστικά (ταχύτητα, λεκτική σαφήνεια κλπ), ένας τύπος υποτίτλων μπορεί να υπερτερούσε για κάποιους, λόγω της εξοικειώσής τους μαζί του.

Χαρακτηριστικό ήταν το σχόλιο ενός εκ των ερωτηθέντων που μετέφερε την εμπειρία θεάσής του, από το βίντεο με υπότιτλους χωρικής τοποθέτησης. Ανέφερε συγκεκριμένα πως βρισκόταν σε μόνιμη κατάσταση αναζήτησης του σημείου που θα εμφανίζονταν οι υπότιτλοι, με αποτέλεσμα να δημιουργείται αρνητικό συναίσθημα και να αφαιρεί από την απόλαυση του οπτικοακουστικού υλικού. Δημιουργήθηκε, όπως μετέφερε, αποπροσανατολισμός και αδυναμία ανάγνωσης όλων των υποτίτλων. Η μόνιμη αναζήτηση του σημείου εμφάνισης των υποτίτλων χωρικής τοποθέτησης, ήταν κοινή εμπειρία και για ακόμη ένα άτομο, ωστόσο εκείνο δεν άφησε τόσο αρνητική κριτική.

Σχετικά με τους υπότιτλους χρώματος ανά ομιλητή, ορισμένοι συμφωνούσαν πως χρειαζόταν κάποιο διάστημα για να απομνημονεύσουν την αντιστοιχία χρώματος/ομιλητή. Για κάποιους αυτό ακριβώς αποτέλεσε αρνητικό χαρακτηριστικό. Προστέθηκε, επίσης, η ακόλουθη εύστοχη παρατήρηση: Αν το απόσπασμα είχε περισσότερους από δυο χαρακτήρες, ίσως η απομνημόνευση των χρωμάτων να αποτελούσε πρόκληση για τον θεατή και να διατάραζε την οπτική σύνθεση της ταινίας. Τέλος, η ανάγνωση των σχολίων των συμμετεχόντων, ανέδειξε την αστοχία στην επιλογή των χρωμάτων που χρησιμοποιήθηκαν για τους υπότιτλους αυτούς. Ωστόσο, οι επιλογές των

χρωμάτων λευκό, κίτρινο, κυανό, πράσινο και ματζέντα είναι η ενδεδειγμένη τόσο από την ακαδημαϊκή κοινότητα όσο και από τη βιομηχανία παραγωγής SDH υποτίτλων (van Tonder, 2015).

8. Συμπεράσματα

Η δόμηση μιας δίκαιης και συμπεριληπτικής κοινωνίας χωρίς αποκλεισμούς προϋποθέτει κάθε προϊόν να είναι διαθέσιμο για όποιο μέλος της ενδιαφέρεται γι' αυτό. Έτσι, και το οπτικοακουστικό υλικό ως προϊόν ενημέρωσης ή ψυχαγωγίας, είναι απαραίτητο να είναι διαθέσιμο σε άτομα με μειωμένη ακοή ή κώφωση, ώστε να συμπεριλαμβάνονται στην εμπειρία της θέασης.

Ένα από τα κύρια εργαλεία στη διάθεσή μας για να κάνουμε το οπτικοακουστικό υλικό προσβάσιμο είναι οι υποτίτλοι για κωφούς και βαρύνουσες ή SDH. Υπάρχουν τρεις ευρέως διαδεδομένες τεχνικές υποτιτλισμού SDH, που εφαρμόζονται κατά κύριο λόγο στην βιομηχανία υποτιτλισμού στο πλαίσιο παραγωγής πιο συμπεριληπτικών προϊόντων: α. χρήσης λεζάντων με αγκύλες, β. χρήσης διαφορετικών χρωμάτων ανάλογα με τον αφηγητή και γ. τοποθέτησης των υποτίτλων σε συγκεκριμένα σημεία της οθόνης. Είναι σημαντικό, όμως, για τους υποτίτλους SDH, όχι απλώς να είναι διαθέσιμοι σε οποιαδήποτε μορφή τους για ένα κωφό ή βαρήκοο άτομο, αλλά και να εξυπηρετούν πραγματικά και με ποιότητα τον σκοπό τους. Η ποιότητα της προσβασιμότητας των μέσων είναι εξίσου σημαντική με την ίδια την προσβασιμότητα και ορίζεται από άξονες που σχετίζονται με την ορθή νοηματική απόδοση, με την ταχύτητα και την πιστότητα μεταφοράς των ήχων.

Σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν να αξιολογήσει την ποιότητα των τριών προαναφερθέντων τεχνικών υποτιτλισμού SDH, που εφαρμόστηκαν για τον υποτιτλισμό της ταινίας μικρού μήκους «Εβίβα». Πέρα από την γενικότερη αξιολόγηση των ποιοτικών χαρακτηριστικών των υποτίτλων, βασικός στόχος ήταν να διερευνηθεί ποιος τύπος υποτίτλων προτιμάται καλύτερα από την άμεσα ενδιαφερόμενη κοινωνική ομάδα, δηλαδή από άτομα με βαρηκοΐα ή κώφωση.

Για τις ανάγκες αυτές, πραγματοποιήθηκε έρευνα μικτής μεθοδολογίας και συγκεκριμένα η διαδοχική προσέγγιση. Αρχικά ακολουθήθηκε η ποσοτική μεθοδολογία, από όπου παράχθηκαν περιγραφικά αποτελέσματα και στη συνέχεια ακολουθήθηκε η ποιοτική μεθοδολογία με τη μορφή ερωτήσεων ανοικτού τύπου, για να καταγραφεί με μεγαλύτερη λεπτομέρεια η εμπειρία των συμμετεχόντων και να «αναδυθούν» περισσότερα στοιχεία για την γνώμη τους περί υποτίτλων από τις απαντήσεις.

Αφού εντοπίστηκαν οι συμμετέχοντες και ελέγχθηκαν ως προς την καταλληλότητά τους, κοινοποιήθηκαν σε αυτούς τρία βίντεο της ταινίας μικρού μήκους, το καθένα από αυτά υποτιτλισμένο με έναν εκ των τριών τύπων SDH. Στη συνέχεια, κλήθηκαν να απαντήσουν ένα ερωτηματολόγιο, μέσω διαδικτύου. Τα ποσοτικά δεδομένα επεξεργάστηκαν στατιστικά, ενώ τα ποιοτικά αναλύθηκαν με τη χρήση ανάλυσης περιεχομένου.

Οι συμμετέχοντες της έρευνας ήταν συνολικά 63. Επιπλέον, παρατηρήθηκαν ανολοκλήρωτα δεδομένα, καθώς ορισμένες ερωτήσεις παραλείφθηκαν από κάποιους, αλλά και φαινόμενο θνησιμότητας έρευνας, καθώς μόνον οι 24 εκ των 63 απάντησαν στις ερωτήσεις ανοικτού τύπου. Πρέπει να σημειωθεί, ότι σύμφωνα με τη θεωρία μεθοδολογίας έρευνας στην μετάφραση, αλλά και γενικότερα στις κοινωνικές επιστήμες, ο αριθμός αυτός είναι μικρός για μια ποσοτική έρευνα, προκειμένου να εξάγει κανείς με ασφάλεια γενικευμένα συμπεράσματα για ένα πιο ευρύ κοινωνικό σύνολο. Ωστόσο, μια μικρής κλίμακας έρευνα μπορεί να συμβάλει στη γενική γνώση, όταν χρησιμοποιείται για να ελέγξει τα όρια και τις δυνατότητες καθιερωμένων μοντέλων και να χρησιμοποιηθούν τα στοιχεία για περαιτέρω εμβάθυνση. Επομένως, και στην συγκεκριμένη περίπτωση, τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης έχουν τη δυνατότητα να ενημερώσουν για την ανάπτυξη βέλτιστων πρακτικών για τον υποτιτλισμό SDH, γεγονός που θα μπορούσε να ενισχύσει την αποτελεσματικότητά τους.

Αρχικά εξετάστηκαν, όπως συνηθίζεται οι ανεξάρτητες μεταβλητές, δηλαδή τέθηκαν οι ερωτήσεις δημογραφικού ενδιαφέροντος. Από αυτές προέκυψαν τα παρακάτω γενικά συμπεράσματα: Η συμμετοχή σε άνδρες και γυναίκες ήταν σχεδόν ισόποση. Το δείγμα ερωτηθέντων είχε καλή αντιπροσωπευτικότητα ως προς την ηλικιακή ομάδα. Οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες χαρακτήρισαν τον βαθμό της ακουστικής τους απώλειας ως μέτριο, ενώ στην συντριπτική τους πλειονότητα δεν είναι χρήστες κάποιου ακουστικού βοηθήματος. Κύριο μέσο επικοινωνίας στην καθημερινή ζωή, για τους περισσότερους συμμετέχοντες, αποτελεί η ομιλούμενη γλώσσα. Σχεδόν στο σύνολο του, το συγκεκριμένο δείγμα δεν συναντά κάποια επιπλέον δυσκολία που θα μπορούσε να δυσχεραίνει την ανάγνωση/αποκωδικοποίηση του γραπτού λόγου, όπως για παράδειγμα δυσλεξία ή προβλήματα όρασης. Το δείγμα, επομένως, δεν ήταν αντιπροσωπευτικό ως προς αυτόν τον συγκεκριμένο παράγοντα. Η αξιολόγηση από άτομα με μαθησιακές δυσκολίες ή προβλήματα όρασης, ενδεχομένως να παρήγαγε διαφορετικά αποτελέσματα από αυτά που προέκυψαν, μιας και τα άτομα που εμπίπτουν σε αυτές τις κατηγορίες αποτελούν αυστηρότερους κριτές ως προς την ποιότητα υποτίτλων, αντιμετωπίζοντας μεγαλύτερες προκλήσεις κατά την ανάγνωση.

Σχετικά με τις συνήθειες θέασης, οι ερωτηθέντες κυρίως παρακολουθούν τηλεόραση, καταναλώνουν οπτικοακουστικό υλικό 1 με 2 ώρες τη μέρα και το κύριο προϊόν κατανάλωσης είναι οι σειρές και οι ταινίες. Όσο αναφορά στη χρήση υποτίτλων SDH, οι ερωτηθέντες διακρίθηκαν κυρίως σε δυο υποομάδες: σε αυτούς που τους χρησιμοποιούν λιγότερο από ένα έτος και σε αυτούς που τους χρησιμοποιούν πάνω από 20ετία. Οι απαντήσεις, επομένως προήλθαν κυρίως είτε από πολύ παλιούς είτε από πολύ καινούριους χρήστες SDH. Αυτό σημαίνει πως η έρευνα «εξερεύνησε» την εμπειρία της θέασης όπως την αντιλαμβάνεται ένα έμπειρο άτομο, που ενδεχομένως να είχε υψηλές προσδοκίες από την ποιότητα, ή να βάσιζε τις απαντήσεις του στη συνήθεια, και ταυτόχρονα εξήχθησαν αποτελέσματα που παρέχουν μια «φρέσκια ματιά» στο θέμα της προτίμησης τεχνικής από τους πιο πρόσφατους χρήστες.

Πριν περάσουν στις ερωτήσεις αξιολόγησης της ποιότητας των συγκεκριμένων υποτίτλων στα κοινοποιημένα βίντεο, σε ερώτηση σχετική με τα κριτήρια που χρησιμοποιούν γενικά, τα άτομα στο μεγαλύτερο μέρος τους, απάντησαν πως βρίσκουν πολύ σημαντικά στην ποιότητα των υποτίτλων τον καλό συγχρονισμό με την εικόνα και την ταχύτητα τους, σε ερώτηση σχετική με τα κριτήρια που χρησιμοποιούν γενικά. Ωστόσο, πρέπει να τονιστεί, ότι η ερώτηση τέθηκε στα άτομα, αφού παρακολούθησαν το οπτικοακουστικό υλικό, που σημαίνει ότι η απάντησή τους σε αυτή την ερώτηση, μπορεί να επηρεάστηκε ενδόμυχα από την πρόσφατη εμπειρία θέασης, λίγα λεπτά πριν απαντήσουν στο ερωτηματολόγιο. Αναλυτικότερα, αν ένα χαρακτηριστικό ποιότητας (για παράδειγμα η ταχύτητα) εντυπώθηκε θετικά ή αρνητικά στα άτομα κατά την παρακολούθηση, τότε λίγα λεπτά μετά, όταν κλήθηκαν να απαντήσουν στην ερώτηση «με τι κριτήρια κρίνετε γενικά την ποιότητα των υποτίτλων;», ενδεχομένως να έτειναν ευκολότερα προς την απάντηση του συγκεκριμένου χαρακτηριστικού.

Παρακάτω αναλύονται τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την αξιολόγηση των εξαρτημένων μεταβλητών του ποσοτικού τμήματος του ερωτηματολογίου. Κατά γενική ομολογία, με ποσοστά μεγαλύτερα του 60%, οι τρεις τύποι υποτίτλων που παρουσιάστηκαν εκπλήρωναν σε γενικές γραμμές τον ρόλο τους ως εργαλεία συμπερίληψης. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως δεν υπήρχαν βίντεο στα οποία δεν πρόλαβαν να διαβάσουν όλους τους υπότιτλους, σε όλα τα δείγματα ήταν ξεκάθαρο ποιος χαρακτήρας μιλούσε και τέλος κανένα βίντεο δεν είχε ελλείψεις ως προς το νόημά τους υπότιτλους. Το αποτέλεσμα αυτό είναι πολύ θετικό, και παρέχει το στοιχείο ότι οι τεχνικές ως έχουν βρίσκονται σε ένα ικανοποιητικό επίπεδο, χωρίς αυτό φυσικά να σημαίνει, ότι δεν υπάρχει χώρος για βελτιώσεις.

Από το σύνολο της ανάλυσης των δεδομένων φάνηκε, πως οι υπότιτλοι χαρακτηριστικού χρώματος ανά ομιλητή εμφάνισαν αξιοσημείωτο προβάδισμα ως προς την ποιότητά τους σε σχέση με τις άλλες δυο τεχνικές. Τα δεδομένα που αναδείκνυαν τους υπότιτλους χρώματος πρώτους σε προτίμηση ήταν ομόφωνα σε όλη την έκταση των απαντήσεων και δεν υπήρχαν αντικρουόμενα συμπεράσματα μετά την ανάλυση των δεδομένων. Οι συμμετέχοντες απάντησαν πως θα επέλεγαν να παρακολουθήσουν οπτικοακουστικό υλικό μεγαλύτερης έκτασης, με ποσοστό 43,5%, με την τεχνική υποτίτλισμού του δεύτερου βίντεο, το οποίο αντιστοιχεί στην χρήση χαρακτηριστικών χρωμάτων για κάθε χαρακτήρα. Όταν ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να βαθμολογήσουν τη γλωσσική σαφήνεια των υποτίτλων ανά βίντεο, οι υπότιτλοι χρώματος απέσπασαν τον υψηλότερο μέσο όρο βαθμολογιών. Το ίδιο συνέβη και στην περίπτωση βαθμολόγησης της ταχύτητας των υποτίτλων. Από τις ερωτήσεις σχετικά με τη νοηματική απόδοση, οι υπότιτλοι χαρακτηριστικού χρώματος κατείχαν πάλι το προβάδισμα, επιτυγχάνοντας, σύμφωνα με τους θεατές, να μεταφέρουν ορθά ποιος χαρακτήρας μιλούσε αλλά και ποιο ήταν το περιεχόμενο των λεγομένων του. Το αποτέλεσμα αυτό επιβεβαιώθηκε από την κωδικοποίηση των ποιοτικών δεδομένων: Διαμορφώθηκε μια σαφής τάση προτίμησης των υποτίτλων χρώματος λόγω του προτερημάτός τους να μεταφέρουν με ευκολία ποιος είχε το λόγο. Αυτό έρχεται σε συμφωνία και με το αποτέλεσμα της ερώτησης στην αρχή του ερωτηματολογίου «Ποιο είναι το βασικό σας κριτήριο για την αξιολόγηση υποτίτλων;», που αναφέρθηκε παραπάνω. Εμβαθύνοντας ακόμη περισσότερο σε λεπτομερείς πτυχές της αξιολόγησης της συγκεκριμένης τεχνικής, μέσα από το μέρος της ποιοτικής έρευνας, διαπιστώθηκε το εξής «αδύναμο» σημείο των υποτίτλων χαρακτηριστικού χρώματος ανά ομιλητή: αναδείχθηκε η ανάγκη απομνημόνευσης της αντιστοίχισης χρώματος-χαρακτήρα από τον θεατή και η διστακτικότητα προτίμησης της τεχνικής για μια σκηνή/ταινία με περισσότερους από δύο χαρακτήρες, λόγω της ανάγκης αυτής.

Για την δεύτερη και την τρίτη τεχνική σε προτίμηση τα αποτελέσματα εμφανίζονταν αντικρουόμενα, ανάλογα με το ποιο ποιοτικό χαρακτηριστικό εξεταζόταν κάθε φορά. Θα μπορούσαμε, ωστόσο, να πούμε, πως η γενική εντύπωση των υποτίτλων ονοματοδοσίας σε ακύλες ήταν θετικότερη από αυτών χωρικής τοποθέτησης. Οι υπότιτλοι ονοματοδοσίας θα επιλέγονταν για οπτικοακουστικό υλικό μεγαλύτερης έκτασης από μεγαλύτερο μέρος του δείγματος και χαρακτηρίστηκαν ως «καλοί» ποιοτικά σε ποσοστό κοντινό με τους υπότιτλους χρώματος που ήρθαν πρώτοι σε προτίμηση. Αντίθετα, οι υπότιτλοι χωρικής τοποθέτησης χαρακτηρίστηκαν σχεδόν στο μισό ποσοστό ως «καλοί» ενώ συγκρίσιμοι σε ποσοστό αναδείχθηκαν και χαρακτηρισμοί κάτω του μετρίου. Εξετάζοντας, τα

χαρακτηριστικά ποιότητας μεμονωμένα, οι υπότιτλοι ονοματοδοσίας σε αγκύλες αναδείχθηκαν δεύτεροι πιο ικανοποιητικοί μόνο ως προς την ταχύτητα προβολής τους. Σε κάθε άλλη περίπτωση που τα άτομα καλούνταν να αξιολογήσουν τους υποτίτλους βάσει μεμονωμένου κριτηρίου ποιότητας, οι υπότιτλοι χωρικής τοποθέτησης εμφάνιζαν προβάδισμα, δημιουργώντας δυο διακριτά trends στα αποτελέσματα: Αυτό της γενικής εντύπωσης που θέλει δεύτερη σε προτίμηση την τεχνική ονοματοδοσίας και αυτό της επανεξέτασης της προτίμησης διαχωρίζοντας τα χαρακτηριστικά που συντελούν την γενική εντύπωση, που θέλει δεύτερη σε προτίμηση την τεχνική τοποθέτησης. Αναλυτικότερα, οι υπότιτλοι χωρικής τοποθέτησης είχαν καλύτερο μέσο όρο βαθμολογίας για τη γλωσσική τους σαφήνεια, ήταν οι δεύτεροι αποτελεσματικότεροι για την εύκολη αναγνώριση του ομιλητή και μετέφεραν πιο πιστά τη λεκτική και ακουστική πληροφορία, μετά την χρήση χρωμάτων. Από τα αποτελέσματα φάνηκε πως το «αδύναμο» σημείο των υποτίτλων χωρικής τοποθέτησης ήταν η ταχύτητα, γεγονός που ενδεχομένως να «στοίχισε» τη δεύτερη θέση στην γενική εντύπωση. Από την άλλη πάλι, αξίζει να σημειωθεί πως από την κωδικοποίηση των ποιοτικών δεδομένων έγινε φανερό, πως οι «υποστηρικτές» των υποτίτλων ονοματοδοσίας, φάνηκαν μέσα από τα σχόλια τους ως οι πιο απόλυτοι. Η προτίμηση τους προς τη συγκεκριμένη τεχνική, σύμφωνα με τα σχόλια, είχαν για ορισμένους να κάνουν με τις μέχρι ως τώρα συνθήκες τους, δεδομένο που υποστηρίζεται και από το γεγονός ότι ένα μεγάλο ποσοστό των ερωτηθέντων είναι παλαιοί χρήστες των SDH, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω. Εν κατακλείδι, οδηγούμαστε στο συμπέρασμα πως τα αντικρουόμενα αποτελέσματα, δεν βοήθησαν για την ανάδειξη της δεύτερης και της τρίτης σε προτίμηση τεχνικής του κοινού, μπορούν όμως να παρέχουν πληροφορίες για τα επί μέρους γνωρίσματα των τεχνικών και να γίνουν βελτιώσεις βάσει αυτών.

Συμπερασματικά, το συγκεκριμένο θέμα χρήζει περαιτέρω μελέτης και έρευνας, αλλά τα μέχρι τώρα ευρήματα της εν λόγω εργασίας μας παρακινούν να προκρίνουμε τη χρήση χρωμάτων ως την ιδανικότερη επιλογή καθώς προσφέρουν στον υποτιτλιστή τη δυνατότητα να παραμείνει όσο το δυνατόν πιο κοντά στο σενάριο χωρίς ιδιαίτερη δυσκολία, γεγονός που θα ευχαριστήσει το κοινό, ενώ παράλληλα είναι μία τεχνική με αρκετά πρωτότυπα στοιχεία ώστε να κινήσει το ενδιαφέρον του κοινού, αλλά όχι τόσο ξένο σαν εικόνα –όπως τη τοποθέτηση υποτίτλων- ώστε να προκαλέσει σύγχυση και παρανοήσεις.

Κάνοντας μια αποτίμηση της συνολικής διαδικασίας, η έρευνα θα μπορούσε να επαναληφθεί με μεγαλύτερο δείγμα συμμετεχόντων. Πράττοντας μια ποσοτική έρευνα μεγαλύτερης κλίμακας, εκτός του ότι θα συμμορφωνόταν με το θεωρητικό πλαίσιο και θα ήταν εφικτή η γενίκευση των συμπερασμάτων για το κοινωνικό σύνολο, θα εξομαλύνονταν επίσης τα αντικρουόμενα αποτελέσματα. Έτσι, θα εξάγονταν ασφαλή αποτελέσματα για τις άλλες δυο τεχνικές ονοματοδοσίας με αγκύλες και χωρικής τοποθέτησης. Επίσης, θα ήταν ωφέλιμο να διατυπωθούν οι ερωτήσεις ανοικτού τύπου με τέτοιο τρόπο ώστε να αποφευχθεί το φαινόμενο θνησιμότητας και να δοθούν απαντήσεις από όλους τους συμμετέχοντες, στο τμήμα ποιοτικής μεθοδολογίας. Για να αρθεί το «μελανό» σημείο των αντικρουόμενων αποτελεσμάτων, που είναι πολύ πιθανό να σχετίζεται και με ειλικρινή σύγχυση στην άποψη των θεατών, μια πρόταση θα ήταν η τροποποίηση του ερωτηματολογίου με τέτοιο τρόπο, ώστε να εφαρμόζεται πιο έντονα το λεγόμενο re-testing. Μια ακόμη πρόταση για έρευνα στο ίδιο θέμα θα αποτελούσε η αξιολόγηση των τεχνικών σε φυσικό περιβάλλον για την διαδικασία προβολής τους και όχι σε προσομοιωμένο περιβάλλον όπως έγινε στην προκειμένη περίπτωση. Θα μπορούσαν για παράδειγμα να προωθηθούν ερωτηματολόγια μετά από μια προγραμματισμένη κινηματογραφική προβολή στους προκαθορισμένους συμμετέχοντες, ώστε να είναι όσο το δυνατόν πιο κοντά ως εμπειρία στην πραγματική χρήση των SDH.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί πως η έρευνα στο συγκεκριμένο πεδίο θα πρέπει να συνεχίσει να εντείνεται πάντα με γνώμονα τις ανάγκες και επιθυμίες οι οποίες δεν έχουν μέχρι και σήμερα οριστεί πλήρως. Μέχρι να επιτευχθεί αυτό, δεν είναι δυνατό να μιλάμε για μία κοινωνία εντός της οποίας δίνονται ίσες ευκαιρίες και δικαιώματα και στην οποία δεν επικρατούν διακρίσεις.

9. Βιβλιογραφία

- Ahmad, S., Wasim, S., Irfan, S., Gogoi, S., Srivastava, A., & Farheen, Z. (2019). Qualitative v/s. Quantitative Research- A Summarized Review. *Journal of Evidence Based Medicine and Healthcare*, 6(43), 2828–2832. <https://doi.org/10.18410/jebmh/2019/587> (Τελευταία ανάκτηση Σεπτέμβριο 2023)
- Bartoll, E. and A. Martínez Tejerina (2010) 'The Positioning of Subtitles for the Deaf and Hard of Hearing', in A. Matamala and P. Orero (eds) *Listening to Subtitles. Subtitles for the Deaf and Hard of Hearing*, Bern: Peter Lang: 69–86.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp0630a> (Τελευταία ανάκτηση Σεπτέμβριο 2023)
- Chesterman, A. (1993) 'From "Is" to "Ought": Laws, Norms and Strategies in Translation Studies', *Target* 5(1): 1–20.
- Chesterman, A. (1997). *Memes of Translation. The Spread of Ideas in Translation Theory*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins.
- Cintas, Jorge Díaz, and Aline Remael, (2014). *Audiovisual translation: subtitling*. Routledge,
- Cravo, A. and J. Neves (2007). 'Action Research in Translation Studies.' *Journal of Specialised Translation* 7, 92-107
- Creswell John W., & Plano Clark Vicky. (2017). *Designing and Conducting Mixed Methods Research* (3rd ed.).
- Denzin, N. (1978). *The Research Act: A Theoretical Introduction to Sociological Methods*. McGraw Hill.
- Denzin, N., & Lincoln, Y. (2005). Introduction: The Discipline and Practice of Qualitative Research. In *The Sage handbook of qualitative research* (pp. 1–32). Sage Publications Ltd.
- Díaz Cintas, Jorge (2005). "Nuevos retos y desarrollos en el mundo de la subtitulación."
- Díaz-Cintas, Jorge (2013). "Subtitling: Theory, practice and research." *The Routledge handbook of translation studies*. Routledge. 291-305.
- Frey L., Botan C., & Kreps G. (2000). *Investigating communication : an introduction to research methods* (2nd ed.). Allyn and Bacon.
- Gambier, Yves. (2013). "The position of audiovisual translation studies", in Carmen Millán and Francesca Bartrina (eds) *The Routledge Handbook of Translation Studies*. London: Routledge, 45-59.
- Ghia, Elisa (2012). "The impact of translation strategies on subtitle reading." *Eye tracking in audiovisual translation* 157-182.
- Harkins, Judith E., Beth R. Singer, Ellie Korres, Barbara M. Virvan and Beth Singer. (1996). *Caption Features for Indicating Non-Speech Information: Guidelines for the Captioning Industry*. Report produced by Gallaudet Research Institute.
- Howard Keith. (1994). *Η Επιστημονική Μελέτη*. Gutenberg.
- Ivarsson, Jan and Mary Carroll. (1998). *Subtitling*. Simrishamn: TransEdit HB.
- Jorge Díaz Cintas, Pilar Orero, and Aline Remael (2007). "Media for all", *Subtitling for the Deaf, Audio Description, and Sign Language*
- King, Cynthia, Carol Lasasso and Doug Short. (1994). *Digital Captioning: Effects of Color-coding and Placement in Synchronized Text-audio Presentations*. <https://eric.ed.gov/?id=ED388265> (Τελευταία ανάκτηση Δεκέμβριος 2023)
- Lincoln, Y. S., & Cuba, E. C. (1985). *Naturalistic inquiry*. Newbury Park, CA: Sage.
- Nanayakkara, S. C., L. Wyse, S. H. Ong and E. A Taylor (2013) 'Enhancing Musical Experience for the Hearing-impaired Using Visual and Haptic Displays', *Human-Computer Interaction* 28: 115–160.
- Neves, Josélia (2005). "Audiovisual translation: Subtitling for the deaf and hard-of-hearing."
- Romero-Fresco, Pablo, and Juan Martínez Pérez (2015). "Accuracy rate in live subtitling: The NER model." *Audiovisual translation in a global context*. Palgrave Macmillan, London. 28-50.
- Saldanha, G., & O'Brien, S. (2014). *Research methodologies in translation studies*.
- Socol, J. (2008) What is Universal Accessibility? 27 January, Blog Post. Available online: <https://coffeeonthekeyboard.com/what-is-universal-accessibility-part-one-in-a-trilogy-66/> (Τελευταία ανάκτηση Σεπτέμβριο 2023)
- van Tonder, Laurinda Cecilia (2015). "Fansubbing and creative subtitling–How amateur approaches can help improve professional products." *South African Translators' Institute–second triennial conference: The changing face of translation and interpreting*.
- Γιώργος Τσιώλης. (2013). Η σχέση ποιοτικής και ποσοτικής προσέγγισης στην κοινωνική έρευνα: από τη θέση περί «ριζικής ασυμβατότητας» στο συνδυασμό ή τη συμπληρωματικότητα των προσεγγίσεων. Στο Μ. Πουρκός (Επιμ.) *Δυνατότητες και όρια της μείξης των μεθοδολογιών στην κοινωνική και εκπαιδευτική έρευνα* (pp. 271–292).
- Ισαρη, Φ., & Πουρκός, Μ. (2015). *Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας Εφαρμογές στην Ψυχολογία και στην Εκπαίδευση*. www.kallipos.gr
- Τζιαφέρη, Σ. (2014). *ΤΡΙΓΩΝΟΠΟΙΗΣΗ (Ποιοτική σε συνδυασμό με ποσοτική έρευνα)*.

- Χριστοφή, Μαρίλυ, (2013). Προσβασιμότητα και αναπηρία. <http://repository.edulll.gr/1616> (Τελευταία ανάκτηση Ιανουάριος 2024)
- «WHO | Deafness and hearing loss». *web.archive.org*. (Τελευταία ανάκτηση Σεπτέμβριο 2023)